

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 42 26. oktobra 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Strajnar, Tone Urbas, Milan Vogel, Bojana Zokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročniški oddelk -TV-15-:
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50100-603-45772

-TV-15- izhaja vsak teden izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za -TV-15- ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Z 8. kongresa ZZB NOV Jugoslavije
Junaško v vojni in delovno v miru
str. 3 in 4

Pred, za in v herojstvu
tiči tovarištvo
str. 5

Most med narodi
str. 8 in 9

USTNI ČASOPIS TV-15 V SOLČAVI

V soboto, 28. oktobra ob 10 uri, bo priredilo naše uredništvo v Solčavi - v sodelovanju z združenjem borcev iz Solčave - ustni časopis. Med drugim se ga bodo udeležili tudi predstavniki Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Prvi borec in najljubši gost 8. kongresa ZZB NOV Jugoslavije

Foto: Silvo Teršek

»Dragi naš tovariš Bevc!

Vsi, ki smo se zbrali na osmem kongresu Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije, smo bili zelo veseli tvojega pozdrava. Tudi po tej poti bi se ti radi zanj kar najbolj iskreno zahvalili.

Tebe, človeka, čigar navzočnost je nenehno čutiti pri delu naše borčevske organizacije, kot vojnega tovariša in kot genialnega teoretika nadaljnega razvoja marksistične misli in samoupravnega socialističnega sistema ter najbližjega sodelavca tovariša Tita, želimo obvestiti, da smo se na kongresu dogovorili o našem skupnem delu, povezanem z izpolnjevanjem nalog, zastavljenih na 11. kongresu ZKJ in h katerim nas je obvezal tovariš Tito v svojem govoru.

Izpolnjevati naloge, za katere smo se dogovorili, pomeni samo nadaljevati prizadevanja borcev naše revolucije, da prispevajo svoj delež k uresničevanju življenjskih interesov delavskega razreda in delovnih ljudi naših narodov in narodnosti. Tako bomo prispevali k nadaljnjemu povečanju vpliva naprednih sil naše družbe na vse tokove življenja in odločanja, k čim naglejšemu razvoju socialistične samoupravnega federativne Jugoslavije. Hkrati se zavedamo vloge naše države in njenega ugleda pri krepitevi politike neuvrščenosti in nujnosti nadaljnega uveljavljanja njenih načel, na temelju katerih je moč graditi politiko miru in miroljubnega sodelovanja.

Milijoni članov borčevske organizacije Jugoslavije ne bodo štedili z močmi v boju za napredek in srečo vseh naših delovnih ljudi. Tvoje besede smo razumeli tudi kot nalogo in kot spodbudo na naši pravi poti v vse lepšo prihodnost.

Pozdravna brzojavka
Edvardu Kardelju
z 8. kongresa ZZB
NOV Jugoslavije

Druga plat medalje

Odmev na »Hvala za lep dopis«, 28. številka TV-15

V zvezi s člankom »Pepi s Kanala« v 24. številki TV-15 in člankom v 28. številki TV-15 z naslovom »Hvala za lep dopis«, je naša organizacija ZB NOV dolžna dati pojasnilo:

ZB NOV Kanal šteje 363 članov in ne 30, kot navaja avtor! Krajevni odbor ZB NOV Kanal šteje 22 članov in 3 člane nadzornega odbora, v občinskem odboru pa sta dva naša delegata. V vasi Kambreško je sekcija ZB, ki deluje v našem odboru. Pri krajevni organizaciji je tudi sekcija vojaških vojnih invalidov, komisija za socialno-zdravstvena vprašanja in komisija za posebno delovno dobo NOB.

Glede na pripombo tovariša Segala, da naša organizacija živetari, naj povemo, kaj smo v zadnjem desetletju naredili:

Izvršen je bil popis vsega članstva in izpolnjena kartoteka. Napravili smo popis vseh padlih v narodnoosvobodilni vojni, umrlih v zaporih in taboriščih ter za vse te zbrali slike in uredili skupen album, ki ga je naša organizacija poklonila Osnovni šoli »Anton Velušček-Matevž« v Kanalu – da bodo mlade generacije poznale tiste ljudi, ki so za svobodo žrtvovali življenja. Na pokopališču smo postavili grobnico in prenesli posmrtno ostanke tistih borcev, ki niso imeli urejenih grobišč, postavljeni sta bili tudi nagrobni obeležji umrlima tovarišema, ki nista imela svojcev. Razvili smo prapor organizacije in organizirali več proslav, združenih s srečanjem borcev. Vsako leto organiziramo izlete v kraje, znane iz narodnoosvobodilnega boja, ob pomembnih dnevih pa pripravimo spominske slovesnosti in proslave. Sodelujemo pri Kurirčkovi pošti, Titovi štafeti in na partizanskih pohodih, kjer borci pripovedujejo spomine. Člani odbora skrbimo, da so primerno urejeni: glavni spomenik z grobnico v Kanalu, grobnica na pokopališču, spomenik padlim na Srednjem in štiri spominska obeležja. Naš praporščak se na povabilo posameznih borčevskih organizacij udeležuje proslav in spominskih slovesnosti zunaj našega kraja. Redno vodimo evidenco o socialno-zdravstvenem stanju naših članov. Pomagali smo članom, ki so uveljavljali posebno dobo po 75. členu zakona in udeležencem prekomorskih brigad. Redno obiskujemo bolne člane v bolnišnicah, na domovih, v domu počitka za stare ter jubilate od sedemdeset let naprej. Za vsakega umrlega udeleženca NOB kupimo venec, se poslovimo s spominskimi besedami.

Naj navedemo še tole:

V organizaciji zveze komunistov je 33 članov, v delegatskem sistemu krajeve skupnosti je 27 borcev, v SLO sodeluje 67 članov – tu niso všteti tisti člani, ki so še v rednem delovnem razmerju in delajo v svojih organizacijah. V komisijah in svetih sodeluje več kot polovica našega članstva, aktivni smo tudi pri gasilskem društvu, tabornikih, rdečem križu, upokojencih in SZDL. Za aktivnost pri graditvi našega družbenega sistema je bilo v zadnjem desetletju odlikovanih več kot 50 članov, za zasluge v NOB pa več kot 25 članov. Za sistematični pregled v dispanzerju za borce NOV v Novi Gorici je bilo predlaganih in pregledanih 168 članov. V naravna zdravilišča in v dom invalidov v Strunjan je bilo poslanih 24 udeležencev, tu niso všteti vojaški vojni invalidi.

Strinjamo se s tem, da je Kanal mnogo žrtvoval za svobodo, Pepi Segala pa ob tem pozablja, da smo vsi člani, vsak po svojih močeh in sposobnostih, v različnih krajih naše domovine doprinesli za svobodo naše Jugoslavije vsak svoj prispevek.

Navedli smo le glavne dejavnosti naše organizacije. Nismo jih zapisali zato, da bi uveljavljali naše delo – pač pa zato, ker so nas besede tovariša Segala izzvale. Če že ne sodeluje v naši organizaciji, naj odkrito pove, kaj naj bi naša organizacija morala še delati in kje naj bi bila aktivnejša. Našemu članstvu je nerazumljivo tudi to, da avtor članka stvari, o katerih piše, pred objavo v našem listu ne preveri in ne ugotovi resnice. Še enkrat: Ni bil naš namen začeti polemiko v časniku – ker smo člani o vseh problemih dolžni spregovoriti na rednih ali izrednih konferencah, na katerih pa omenjeni tovariš ob takšnih priložnostih, žal ne sodeluje.

ZB NOV KANAL
predsednik: Anton Gorkup

Nepozabni vtisi

Predlog: drugi zbor intendantov Slovenije, ki bo v letu 1980, pa naj bi bil nekje na Dolenjskem

Vsi intendantni smo bili presenečeni, ko smo dobili pozive, da bo prvi zbor intendantov Slovenije 15. in 16. septembra 1978. Ta zbor je bil posvečen odločitvi AV-NOJ o priključitvi Primorske in Istre k Titovi Jugoslaviji ter petintrideseti obletnici reorganizacije ekonomske službe NOVJ. Pokrovitelj te izredne in vsestranske koristne intendatske manifestacije je bil načelnik intendatske uprave JLA polkovnik Mirko Jerkič. In tako smo se zbrali v Ljubljani v kasarni maršala Tita: nekdanji partizanski intendantje in aktivni intendantski oficirji naše armade.

To srečanje je bilo resnično nepozabno.

V dveh dneh obiska enot JLA smo videli moderno opremljene objekte intendatske službe ter obiskali podjetja v Ajdovščini, Mlinotest in Fructal. Zvečer pa je bilo pristrčno srečanje v Trnovskem gozdu pri vasi Nemci. Naša armada in odbor partizanskih intendantov je to srečanje resnično pripravila brez napake in tudi ta večer ob tabornem ognju in ob partizanski pesmi je z besedami težko opisati. Lahko rečem le to, da ga ne bomo nikoli pozabili.

Naslednji dan smo obiskali partizansko Cerkno, pa bolnišnico Franjo – vsi smo opazili velik napredek, ki ga je doseglo Cerkno kot tudi idrijska občina v celoti.

Predlagam odboru intendantov in intendantskemu odseku armijske oblasti v Ljubljani, da se čimprej spet srečamo, morda v domu JLA v Ljubljani, drugi zbor intendantov Slovenije, ki bo v letu 1980, pa naj bi bil nekje na Dolenjskem.

FRANC JERINA, intendantski major

Ob tem bi se veljalo zamisliti

Pod naslovom »Ob tem bi se veljalo zamisliti« ste v 39. številki TV-15, ki je izšla 5. oktobra 1978, na zadnji strani objavili povzetek iz Narodnih novih (Niš). Govora je o rezultatih neke ankete o članstvu borcev narodnoosvobodilnega boja v zvezi komunistov, ki je dala v Nišu porazne rezultate. Ne vem, če je pri nas v Novi Gorici oziroma v Sloveniji nasploh kdo delal podobno anketo in ugotavljal, koliko borcev je izstopilo ali pa bilo izključenih iz vrst zveze komunistov. Verjetno bi tudi pri nas ne bila slika nič boljša kot v Nišu. In zato bi se veljalo nad tem res zamisliti.

Morda je o tem stekla beseda tudi na borčevskem kongresu v Budvi.

C. M.

RAZBORSKI KRVODAJALCI – Krvodajalci iz partizanskega Razbora, ki nas vidite na fotografiji, smo letos praznovali petindvajseto obletnico tega humanega poslanstva. Veseli smo, da se tudi naši borci udeležujejo krvodajalskih akcij in tako dajejo zgled mlajšim generacijam. Tekst: ŠTEFKA MELANŠEK
Foto: STANKO HOVNIK

OB DNEVU MRTVIH

OB DNEVU MRTVIH

1. novembra v Škofji Loki

ZZB NOV Škofja Loka in ZB NOV Škofja Loka organizirata žalno slovesnost – 1. novembra pred domom zveze borcev v Škofji Loki.

Vabimo svojce padlih, mladino in druge občane, da se spominske slovesnosti udeleže v čim večjem številu.

Vabimo

Mestni odbor Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918/19 sporoča, da bo spominska slovesnost za padlimi borci in judenburškimi žrtvami na ljubljanskih Žalah v sredo – 1. novembra ob 10. uri pri kostnici. Dan poprej, ob isti uri, bomo položili venec pred spomenik generala Maistra v Kamniku.

Spominska slovesnost v Dravljah

ZB NOV Dravljje, Zgornja Šiška, KOmandanta Stana in Koseze vabijo člane ZB, občane in mladino, da se udeleže spominske slovesnosti pred spomenikom žrtev fašizma, ki bo v torek – 31. oktobra 1978 ob 15.30 na pokopališču v Dravljah.

Pri spomeniku padlim na Olšicah

Slovesnost v počastitev spomina na padle borce in žrtve fašističnega terorja bo v torek, 31. oktobra 1978, ob 16. uri pri spomeniku padlim na Olšicah. V kulturnem programu bodo sodelovali: moški pevski zbor KUD Svoboda Podnart in pionirji pionirskega odreda »Alojz Rakovec«, govorila pa bo predsednica ZSMS Podnart Nada Faganel.

ZZB NOV Radovljica obvešča

ZZB NOV Radovljica obvešča svojce, znance in borce NOV, da bo tudi ob letošnjem dnevu mrtvih, 1. novembu, organiziral žalne slovesnosti v Begunjah, Radovljici in na Pokljuki:

- na grobišču v Dragi ob 9.30
- na grobišču na Grajskem vrtu v Begunjah ob 10.30
- pri spomeniku in grobnici padlih v parku pri hotelu Grajski dvor v Radovljici ob 11.30
- na grobišču 3. bataljona Prešernove brigade na Goreljku na Pokljuki ob 10.30.

Žalni program bo pripravila ZKPO občine v sodelovanju z godbo na pihala iz Lesc, s pevci »A. T. Linharta« iz Radovljice, z vojaki JLA in s šolami.

V spomin Leonu Dobrotinšku

ZZB NOV Šentjur pri Celju vabi na spominsko slovesnost za pokojnim prvborcem NOV Leonom Dobrotinškom, ki bo v nedeljo – 29. oktobra 1978 ob 10. uri – na šentjurskem pokopališču.

Znano je, da je bil Leon Dobrotinšek kot delavec – proletarec v stari Jugoslaviji borec za delavske pravice in v letu 1941 organizator OF v Šentjurju in njegovi okolici. Znan je tudi kot sodelavec Prve celjske čete.

Organizacija ZZB je organizirala na šentjurskem pokopališču prekop njegovih posmrtnih ostankov in mu postavila dostojen spomenik.

ZZB Trebnje vabi

Slovesnosti v spomin na padle in umrle borce NOV ob dnevu mrtvih:

- v sredo, 1. novembra 1978 ob 8.30 v Šentrupertu – pred spomenikom padlih borcev NOV
- v sredo, 1. novembra 1978 ob 9.30 v Mokronogu – na pokopališču pred grobnico borcev NOV
- v sredo, 1. novembra 1978 ob 10.30 na Mirni – pred spomenikom padlih borcev NOV na Rojah
- v sredo, 1. novembra 1978 ob 14. uri v Trebnjem – pred spomenikom padlih borcev NOV – v spominskem parku in v skupni grobnici na pokopališču.

Obvestilo

Predsedstvo ZZB NOV Kočevje obvešča svojce borcev in bork, ki so padli v NOV in krajane, da bo spominska slovesnost 1. novembra leta 1978 v Kočevju

– Ob 9. uri dopoldne pri spomeniku padlih rudarjev v narodnoosvobodilni vojni na Rudniku v Kočevju.

– Ob 10. uri dopoldne pri spomeniku padlih v narodnoosvobodilni vojni na pokopališču v Mestnem logu v Kočevju.

Počastimo spomin nanje, ki so bili z nami pri delu in v bojih!

Dane Petkovski

Junaško v vojni in delovno v miru

Predstavnik Jugoslovanske ljudske armade je v svojem govoru v prvi vrsti poudaril revolucionarne tradicije narodnoosvobodilne vojne, ki jih v naši armadi najskrbneje negujejo, in jih prenašajo na mlade rodove. V ta namen je bil pripravljen tudi poseben program, ki zajema poglavje iz zgodovine narodnoosvobodilnega boja, v to smer pa je naravnana tudi razvejana kulturna in umetniška dejavnost v JNA.

Naša armada, kot naravna naslednica slavne partizanske vojske, razvija tradicije NOB tudi s poimenovanjem vojaških enot po partizanskih enotah, spoznavanjem podrobnosti iz boja le teh ter prispeva k nadaljevanju teh tradicij tudi z učenjem in sodobnimi načini varovanja domovine.

Mihajlo
Todorović

Delegat iz Črne gore je spregovoril o bistvenih nalogah borčevske organizacije, pri čemer je opozoril, da le ta ne sme biti le združenje nekdanjih borcev, ampak aktivna družbenopolitična organizacija, ki mora delati s polno odgovornostjo tudi

Razprava na 8. kongresu ZZB NOV v Budvi je bila nadvse plodna. Delegati (v razpravi jih je sodelovalo več kot 50) so se zanj temeljito pripravili in v celoti zajeli teme, ki zadevajo delo in akcijo ZZB NOV tako na ravni federacije, republike in pokrajine, kakor tudi na ravni občin in krajevnih skupnosti.

družbe. To pa velja tudi za tiste borce, ki so že v pokoju. Kajti politični refleksi borcev je tudi danes dragocen, kakor so dragocene njihove izkušnje.

Pustiti te kvalitete ob strani bi pomenilo pustiti ob strani skrb in odgovornost za nadaljnji razvoj naše družbe. Tovariš Vipotnik je ponovno poudaril, da aktivnost borcev ne sme prenehati, dokler jim to dopuščajo fizične zmogljivosti, saj umikanje na zapeček ne more biti v prid razvoju.

Predsednik RO ZZB NOV Slovenije je nanizal vrsto področij, kamor se bodo morali borci aktivneje vključevati kot del enotne fronte socialističnih sil in ne le potrjevati nekaterih odločitev pri katerih borci niso sodelovali.

in nenavsezadnje probleme varčevanja. Nanizal je tiste slabosti, za katere je menil, da morajo biti natančno pozorni vsi borci: »... v procesu boja proti negativnim pojavom, poleg vsega, kar je bilo rečeno v poročilu in za kar nosi odgovornost organizacije – začeni od občin pa vse do federacije, pa ima borec kot osebnost poseben pomen; od njegove iznajdljivosti, upornosti in hrabrosti bo v mnogočem odvisen izid boja proti tem negativnim pojavom. Če je naša komunistična partija kot vodilna sila skupaj z vsemi naprednimi silami v državi, mobilizator vseh naših akcij in stremeljenj, potem mora biti borec, oziroma združenja borcev – kritična vest naše socialistične družbe.«

je govoril predvsem o bratstvu in enotnosti, o tem, kako je naša federativna skupnost znala in zna korektno reševati tudi vprašanja svojih manjšin, kar je podprl s podatki o življenju in delu italijanske narodnostne manjšine v Jugoslaviji in, kar predstavlja tudi most med italijanskim in jugoslovanskimi narodi.

Ivica Gretić

je v svojem referatu ponovil besede tovariša Tita na 11. kongresu ZKJ, ko je dejal, da je naloga borcev poleg ohranjanja revolucionarnih tradicij tudi razvijanje novih družbenoekonomskih odnosov in poglobljanje socialističnega samoupravljanja.

posamičnim mišljenjem prevladuje pri ogromni večini borcev, tako pri tistih, ki so že v pokoju, kakor tudi pri tistih, ki so še v delovnem razmerju, zanimanje in skrb za vprašanja skupne družbene graditve, za načrtovanje in usmerjanje proizvodnje, družbenih služb, za produktivnost in ekonomičnost, za delitev po delu ter rezultatih dela.

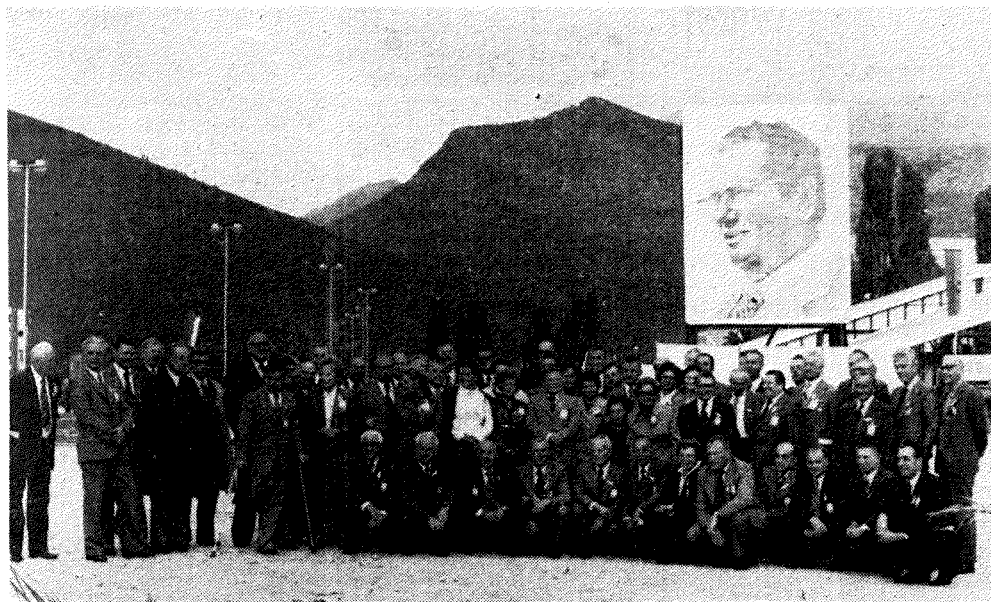
Borci na različnih mestih opozarjajo na potrebo disperzije proizvodnih zmogljivosti, na potrebo po enakem položaju delavcev pri istem delu ter na potrebo varčevanja ter na potrebo po varčevanju z družbenimi sredstvi. Kakor že govorniki pred njim in tudi za njim, je Gretić nanizal številna področja družbenega življenja, kjer so borci, njihovo izostreno opažanje

ljanju in aktivnejšem oživljanju tudi znotraj same zveze združenj borcev NOV.

Pomembno mesto pa so zavzela tudi vprašanja splošnega ljudskega odpora, negovanja in razvijanja revolucionarnih tradicij (večje število razpravljalcev je spregovorilo o storjenem na tem področju ter težavah, ki se še zlasti pojavljajo pri publiciranju literature na temo NOB) socialne in zdravstvene varnosti borcev in vojnih invalidov ter poglobljanja stikov in prijateljskih vezi z borčevskimi organizacijami v svetu.

V enotni fronti organiziranih socialističnih sil na čelu z ZKJ

V sklepkih, ki so bili sprejeti na 8. kongresu ZZB NOV Jugoslavije v Budvi je zapisano, da se bodo borci borili za utrjevanje in razvijanje bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti, za krepitev socialističnega samoupravljanja in samoupravne socialistične demokracije, učinkovito delovanje družbenopolitičnega in družbenoekonomskega sistema na osnovah delegatskega načina odločanja ter za dosledno delovanje sistema

Delegati iz Slovenije so se zbrali pred kongresno dvorano

Srečanje tovarišev

V odmoru med razpravo

do novih generacij. »Ne kot arhaični stražarji svojega minulega dela,« je dejal Todorović, »in tudi ne kot živi spomeniki revolucije, ampak kot navadni ljudje, ki še vedno čutijo polno odgovornost! Tisti, ki so ostali na pol poti, so storili premalo.«

Janez Vipotnik

Predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je v svojem govoru, ki se je nanašal na predlog zaključkov kongresa, dejal, da je najosnovnejša naloga borčevskega članstva vključevanje v delegatski sistem in delo družbenopolitičnih organizacij začeti od osnovnih celic naše

Momčilo Duganjić

Med drugim je dejal, da je nujno, da se sliši beseda borcev prav na vseh ravneh našega družbenopolitičnega življenja, kjer naj tudi živo opozarja na vse nepravilnosti v družbi in deluje v tej smeri preventivno.

Dr. Voja
Stojanović

Dotaknil se je številnih nepravilnosti, ki se v naši družbi vsakodnevno pojavljajo, do katerih pa smo večkrat premalo pozorni. Tako je opozoril na površnost pri delu, probleme delovne discipline

Plinio Tomasin

Delegat s slovenskega obalnokraškega področja

»Se so nekateri borci, ki mislijo: 'Kaj lahko mi kot borci in borčevska organizacija tu storimo?' Vendar pa nasprotno tem

Novi zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije se je sestel po končanem kongresu in za predsednika zveznega odbora ponovno izvolil Kosto Nadja, ter 22 člansko predsedstvo in 7 podpredsednikov.

Novi podpredsedniki zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije so postali: Antun Biber, Janko Rudolf, Milan Krtolica, Ahmet Šehović, Mito Dimitrijević, Vlado Ščekić in Momčilo Dugalić.

Za novega generalnega sekretarja zveznega odbora je bil izvoljen Antun Turnher.

in posluš za pravilne poti razvoja, še kako dragoceni.

Veterani naše revolucije bodo neomajno vztrajali na svoji poti

Delegati so na razpravi zajeli resnično vsa področja svojega dela. Tako tistega, ki je vezano na družbenopolitično delo, kakor tudi tistega, ki je za borčevsko organizacijo specifično.

Vsekakor pa je kongres izzvenel v duhu smernic 11. kongresa ZKJ s posebnim poudarkom na delegatskem sistemu, potrebi po njenem poglobljenem dogovarjanju

in samoupravnega sporazumevanja, za neodvisno in neuvrščeno politiko socialistične federativne republike Jugoslavije.

»Osmi kongres obvezuje članstvo, borčevske organizacije in njihova vodstva, da še nadalje usmerjajo svojo družbenopolitično, organizacijsko in akcijsko dejavnost v smeri uspešnejšega delovanja celotnega družbenopolitičnega sistema socialistične samoupravne demokracije.«

V sklepkih osmega kongresa ZZB NOV so zajeta pomembna poglavja, ki so tako smernice za bodoče delo, kakor že obveza! (Izvečke iz posameznih poglavij bomo pripravili za prihodnje številke).

Bojana Žokalj-Jesih
Foto: S. T.

Kongres je začel svoje delo s potrditvijo poslovnika in izvolitvijo delovnih teles.

Poročilo o delu Zveznega in nadzornega odbora ZZB NOV Jugoslavije v obdobju med dvema kongresoma je bilo natisnjeno v precej obsežni brošuri, ki so jo prejeli vsi udeleženci kongresa, zato ga na prvi plenarni seji niso prebavili. To poročilo zajema vsa področja aktivnosti članstva ZZB NOV Jugoslavije. Tako so po posameznih poglavjih analizirane aktivnosti: družbenopolitična, infor-

Osmi kongres ZZB NOV v Budvi med 17. in 19. oktobrom

»Nihče ne pozna bolj cene miru od tistih, ki so skusili vojne strahote«

Skrajsana poglavja iz poročila o delu zveznega in nadzornega odbora ZZB NOV Jugoslavije bomo objavljali v več prihodnjih številkah v nadaljevanjih.

miranje v ZZB NOV, splošni ljudski odpor in družbena samozaščita, negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij, mednarodna aktivnost, Socialno ekonomska zaščita borcev NOV, zaščita vojnih invalidov, aktivnost bivših političnih zapornikov, internirancev in izseljencev, aktivnost

jo napredku ter vsestranski nacionalni in družbeni emancipaciji.

Jugoslavija daje že desetletja, z bogastvom različnih novih oblik izgradnje socialističnih odnosov na samoupravnih osnovah, izjemen prispevek k boju, da bi bilo človeštvo osvobodeno vseh vrst izkoriščanja. Stabilnost naše družbe in političnega sistema socialistične samoupravne demokracije potrjuje tudi dejstvo, da ob vseh velikih pretresih svetovnih razmerij Jugoslavija doživlja izredno miren razvoj.

Tako je dejal uvodoma v svojem govoru delegatom in gostom osmega kongresa ZZB NOV Ju-

Predsednik ZZB NOV Jugoslavije je v svojem govoru naštel številna področja aktivnosti članstva borčevske organizacije ter najpomembnejše naloge – da bi v akcije mobilizirali ogromno večino tega članstva. »Zveza združenj borcev narodnoosvobodilne vojne si prizadeva vse od ustanovnega kongresa izvrševati naloge, ki jih je že takrat postavil pred nas tovariš Tito. Zahteval je, da smo povsod v prvih vrstah in, da se borimo za etične norme naše revolucije, da čuvamo velike tradicije narodnoosvobodilne vojne...«

Nadaljujoč o težnjah in stremljenjih borčevske organizacije je Kosta Nadj dejal, da so borci uspeli, da postaja negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij programska naloga naše enotne fronte, socialistične zveze, v prvi vrsti pa mladinske organizacije. »Ustvarjalnost mladih je tudi zasnovana na neoporečnem primeru prvih pokolenj revolucije. Mladi, zlasti pa še mladi v združenem delu, so ponesli tradicije iz institucij in institutov v življenje, s smernicami za akcijo so obeležili velike dni naše

in še posebno takratni referat tovariša Tita.

Navezujoč naloge Zveze združenj borcev v skupni fronti socialističnih sil je Kosta Nadj dejal: »Borci narodnoosvobodilne vojne so skrajno občutljivi na vse, kar je nasprotno interesom delovnega človeka,« in nadaljeval, »Negativne pojave vseh vrst bomo laže odstranjevali, če bomo doslednejši v družbenem samoupravnem sporazumevanju in dogovarjanju,

je s sorodnimi organizacijami, kjer je prva in poglavitna naloga utrjevanje miru in prijateljstva, dobrososedskih odnosov, tolmačenje politike neuvrščenosti ter podpora vsem, ki bijejo dolgotrajni boj za razorožitev. Po tem, ko je zajel celotno družbeno dejavnost skrbi za borčevsko populacijo, socialna in zdravstvena vprašanja borcev NOV ter vojaških invalidov, splošnem ljudskem odporu in družbeni samozaščiti, je tovariš Nadj spregovoril tudi o nadaljnjih nalogah borčevske organizacije: »Zveza združenj borcev bo v svojem nadaljnjem delu – kot doslej – dosledno vztrajala pri uresničevanju programa zveze komunistov. Druga naloga programa Titovi borci nimajo in tudi nimajo drugih nalog razen tistih, ki jih je v svojih resolucijah naznačil 11. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, oziroma tistih, ki jih bomo na tem kongresu sprejeli v različnih smernicah 11. kongresa.«

Iz govora predsednika ZZB NOV Jugoslavije generala armade Kosta Nadj

bivših vojnih ujetnikov, delo ob vlogah in pritožbah ter poročilo nadzornega odbora.

»Bili smo in ostali – Titovi borci«

»Osmi kongres Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije imamo v času, ko vse organizirane socialistične sile z Zvezo komunistov na čelu krepijo zgodovinsko bitko za praktično uresničevanje vodilnega položaja delavskega razreda in delovnih ljudi v družbeni reprodukciji, v opravljanju funkcij oblasti ter v upravljanju z drugimi družbenimi nalogami.

Svet v tem času karakterizirajo velika vrenja, krize in zgodovinska revolucionarna preobrazba. Socializem resnično postaja svetovni proces, vendar pa v svetu še obstajajo sile, ki nasprotujejo

goslavije njen predsednik general armade Kosta Nadj.

V nadaljevanju svojega govora je Kosta Nadj analiziral delo v minulem obdobju, ter ga označil kot prežetega z ustvarjalnimi težnjami. Vendar je opozoril tudi na zoperstavljanje tistih, »ki skušajo zadržati stara stanja in odnose«. Dejaj je, da je potrebno sedaj, ko smo konstituirali politični sistem, zasnovan na združenem delu in delegatskih osnovah (kot politični obliki), borbeno lomiti vse odpre proti uresničevanju odločilnega položaja delavskega razreda ter brezkompromisno onemogočiti vse tiste sile, ki so za ohranjanje kakršnihkoli monopolov v družbi. Svojo misel je nadaljeval s poudarkom na pomembnosti dejstva, da se krepí in razvija zavest v vsej naši družbi, da je pot, po kateri hodimo, za nas edina in da druge ni! To je tudi pomemben činitelj stabilnosti sistema in družbe.

Jasno opredeljeni cilji narekujejo tudi akcijo ZZB NOV; akcijo pa je začrtal 11. kongres ZKJ

če bomo onemogočili neodgovorna obnašanja in nenehno zaostrovali vprašanja odgovornosti ter delovne discipline. Nujno je, da se vedno in povsod dosledno držimo dogovorjenih stališč in sprejetih obveznosti. Pri vsem tem pa se moramo vedno držati stališča: preiti z besed k dejanjem!«

revolucije, nepozabna imena socialistične revolucije so spreminjali in spreminjajo v svoje ideale s pravim razumevanjem, da so tudi sami sposobni junaštev in samopožrtvovanj, ker vedo, da ima vsak revolucionaren čas svoje junake...«

Kosta Nadj je govoril še o mednarodni povezanosti borčevske organizaci-

V korak s spremembami v družbi

Na osmem kongresu ZZB NOV Jugoslavije so bili sprejeti tudi nekateri predlogi in dopolnitve dosedanjega statuta ZZB NOV Jugoslavije.

Tovariš Iko Mirković je v razlagi predloga za spre-

membe in dopolnitve statuta ZZB NOV Jugoslavije dejal, da je dal zvezni odbor že leta 1976, ob načrtovanju programa dela, pobudo za pripravo sprememb in predlogov Statuta ZZB NOVJ. Na seji zveznega odbora 19. maja leta 1977 je bila formirana komisija za pripravo predlogov in dopolnitev tega statuta. Načrt, ki ga je komisija pripravila, je bil v javni razpravi v vseh borčevskih organizacijah po Jugoslaviji. Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije pa je na svoji seji 18. julija letos pobolastpoblastil svoje predsedstvo, da pripravi predlog besedila sprememb in dopolnitev statuta kot predlog osmemu kongresu ZZB NOV Jugoslavije.

Spremembe in dopolnitve zveznega borčevskega statuta so bile nujne, saj bodo tako tudi z organizacijsko-statutarnimi rešitvami potrdile spremenjeno vlogo, naloge in metode dela ZZB NOV glede na spremembe, ki so bile izvršene v našem družbenopolitičnem sistemu socialistične samoupravne demokracije, še posebno pa v odnosu do delegatskega sistema. Spremembe in dopolnitve pa so bile potrebne tudi zaradi novih ustavnih načel, s katerimi je Zveza združenj borcev NOV postala, kot družbenopolitična organizacija, konstitutivni element socialistične zveze delovnega ljudstva, delovnih ljudi in občanov ter konstitutivni element skupščinskega delegatskega sistema.

Nekatera odprta vprašanja, ki so se ob delu in pripravi dopolnitev ter sprememb statuta ZZB NOV pojavila, so bila reševana v sodelovanju s predstavniki zvezne konference SZDL ter centralnega komiteja ZKJ. Tako so bila dosežena enotna stališča, na osnovi katerih

je komisija lahko izdelala dokončni načrt statuta ZZB NOV Jugoslavije s spremembami in dopolnitvami.

O posameznih bistvenih spremembah v statutu ZZB NOV Jugoslavije, ki ga je sprejel 8. kongres ZZB NOV Jugoslavije, bomo v prihodnjih številkah spregovorili podrobneje.

B. Ž. J.

Angel Mojsovski-Vanče. Samo del ponosne in junaške poti bi želel prehoditi z vami. Kaj rodi junaka in narodnega heroja? Koliko je resnice v tem, da med junaštvom in strahom ni kdo ve kako dolga pot.

»Strah? Zakaj bi se bal govoriti o strahu! Pojavi se v človeku kot katerokoli drugo občutje. Samo to je treba vedeti, od kod izvira. Največkrat mu botruje neznanje, nepoznavanje razmer, trenutek velikega presenečenja. Najpomembnejše je strah hitro premagati, se naglo znajti. Mi, partizani, smo skoraj pred vsakim bojem občutili nekakšno nelagodnost. Da, strah je prav mogoče spremeniti v junaštvo.

Včasih se je govorilo, da so ljudje, ki ne poznajo nevarnosti, nori in ker so taki, da so tudi hrabri. Mi pa vemo, da je hrabrost zavestno in najboljše opravljeno delo tudi v najtežjih pogojih in za največjo ceno.

Vem, želite slišati odgovor na vprašanje, če me je bilo kdaj strah. Strah me je bilo. Ob enem izmed takih primerov se je govorilo tudi o mojem junaštvu...

S partizansko enoto smo se vračali iz Grčije. Bilo je na Pljačkovici. Morali bi preko reke Bregalnice, a smo vedeli, da nas čakajo v zasedi Bolgari. Na poizvedovanje je bil poslan Trajko Stojkovski-Buzo (narodni heroj). Čakali smo ga, njega pa od nikoder. Ukazal sem drugi patrulji, kasneje še tretji, da bi ga poiskali, pa je bilo vse zaman. Razjezil sem se, za jahal konja, ki je sicer nosil strelivo in šel sam iskat sled za njim. Medtem pa ko sem si skušal okrog nog zavezati vrv namesto stremen, sem se znašel sredi bolgarskih vojakov. Nekateri so pili iz studeca vodo, drugi so se pripravljali, da bi nadaljevali pot.

Moj konj je obstal kot vkopan. Takrat me je nekaj prešinilo – strah. Toda že v naslednjem trenutku se je rodila v meni iznajdljivost, ki je prehitela prav tako presenečene Bolgare. Naj povem, da sem bil oblečen v bolgarsko oficirsko uniformo in da so bile tudi naše titovke podobne njihovim triogelnim kapam. Zavpil sem: »Huraa! Poloviti jih moramo žive!« V istem trenutku sem začel streljati na najbližje okupatorske vojake. Na srečo je med njimi vladalo prepričanje, da so gozdovi polni partizanov. Začeli so bežati, kar je v meni dvignilo junaštvo. Skočil sem s konja in začel streljati z avtomatom. Oni so začeli bežati v eni smeri, z njimi tudi moj konj, sam pa sem tekkel od koder sem prišel. Kmalu so me srečali tovariši, ki jih je priklicalo streljanje. Zgledali so me vsega umazanega in krvavega, oškropljenega od sovražnikove krvi...!

Pomenek z narodnim herojem na 8. kongresu ZZB NOV Jugoslavije

Pred, za in v herojstvu tiči – tovarištvo

Postavim vprašanje, nekoliko daljše, da bi si tovariš Vanče lahko prižgal cigareto. »Vse skupaj so samo utrinki,« razumem kot opravičilo času, ki ga nekajkrat ponovi. Ampak ti utrinki so dolgi, nepozabni kot tisto pešačenje od Dubrovnika do Beograda, kot spopadi z Nemci, Bolgari in balisti...

★

Pogosto so bili živci napeti in čustva načeta, da človek samega sebe ni prepoznal. »... Štiri ali pet tisoč nas je bilo, ko so nas pri Bosilju gradu obkolili Bolgari. Njih pa – mislim da 80.000. Poveljeval sem tretjemu bataljonu v tretji brigadi. Kdo ve zakaj je eden izmed naših starešin umaknil eno mojih čet, pravzaprav bataljon. In prav v tisti smeri so prodrli Bolgari. Zajeli so naš bataljon in pobili približno 30 partizanov. Tema se mi je naredila pred očmi, ko so me o tem obvestili. Padli so tovariši, s katerimi sem nare-

dil dolgo in naporno pot po Kosovu in Albaniji. Le malo je manjkalo, da se pred odgovornim starešino nisem spozabil.

Takrat sem ukazal protinapad. Bolgare nam je uspelo odbiti. Zavzeli smo nekatere njihove položaje in devet minometov. Sam sem jih preizkusil in jih vele obrniti proti sovražniku; oni pa, prepričani, da gre za topovski prednapad, so se v tisti smeri umaknili. Njihovo zbežnost smo izkoristili in predrli obroč v smeri Vlasotinskega jezera. Sovražnik nam je kanil presekati umik s konjeniškim polkom. Toda mi smo bili hitrejši. Čelni del njihove konjenice smo spustili skozi našo zasedo in udarili po glavnini, ki smo jo potisnili v vlasotinsko blato. Popolnoma smo jih razbili...!

Koliko niti, koliko junaških potez je bilo treba, da se je stkala preproga svobode in miru. In še vedno vemo premalo o njih, ki so jo tkali in zdi se, da vsega ne bomo izvedeli nikoli.

Je šlo med narodnoosvobodilnim bojem za generacijo junakov ali samo za izjemne razmere, v katerih je lažje postati junak-heroj. Mladi ljudje želijo potrjevati in predvsem preizkušati

svoje sposobnosti. Vi ste imeli za to izjemno priložnost, ki je seveda nikakor ne gre zavidati. Mislite, da tudi današnji mladi generaciji tiči jo heroji?

»Med NOB je treba

z orožjem v roki izgnati okupatorja, da bi lahko zgradili novo družbo, boljše življenje. Ljudje so in bodo opravljali posamezne naloge z ozirom na njihove omejene sposobnosti; ne morejo vsi ena-

ko hitro teči, enako težko dvigniti, enako natančno zadeti. Da, med vojno sem naredil precej stvari, ki so jih ljudje ocenili kot hrabrost, toda mislim, da je bilo v Jugoslaviji mnogo več kot 1322 (kolikor je

Rodil se je 15. maja leta 1923 v vasi Oreovec pri Velesu v Makedoniji. Po osnovni šoli je odšel v uk za mehanika. Politično se je oblikoval v čitalniških krožkih, v katerih se je delavska mladina spoznavala z revolucionarnimi izkušnjami in spopadi s protiljudskim režimom v obdobju stavek in demonstracij.

★

Ob začetku okupacije se je vrnil iz Velesa v domačo vas, kjer je organiziral mladince. V mestu je delal še naprej in sicer v ilegalni delavnici za popravilanje orožja. Sodeloval je v akcijah za zbiranje orožja in v pripravah za boj proti okupatorju. Leta 1941 je bil sprejet v skojevsko organizacijo. Po tistem, ko je režimska policija izvedela za njegovo dejavnost, je po naročilu partije odšel v ilegalo. Septembra leta 1942 je opravil miniranje centrale rudnika kroma »Jezerina«, kmalu za tem pa je stopil v šarski partizanski odred. Zaradi uspele akcije v rudniku je imel med partizani velik ugled. Julija leta 1943 je bil sprejet v KPJ. Nekaj časa je bil kurir Glavnega štaba za Kosovo in Metohijo ter kurir šarskega odreda.

Proti koncu leta 1943 je bil s skupino partizanov na območju Kumanovega. V začetku leta 1944, ko sta delovala dva bataljona kumanovskega odreda, je bil komandant drugega bataljona. Po tistem, ko je bila ustanovljena 3. makedonska brigada, februarja 1944, je bil imenovan za namestnika komandanta bataljona. Nekaj dni po ustanovitvi brigade je dokazal svojo izredno hrabrost in iznajdljivost pri vodenju enote v boju proti vardarsko-četniškemu korpusu. Sledile so še bitke pri Ristovcu, Kratovu, Biljači in ZLetovskih rudnikih, ki jih je Angel z izredno hrabrostjo reševal v partizansko korist.

Po napadu na Kratovo, aprila 1944, je postal Angel komandant 1. mladinskega bataljona, ki se je proslavil v več bojih med pomladansko ofenzivo v

Angel Mojsovski

Makedoniji. V enem izmed bojov z bolgarskim okupatorjem pri Ponikvah je bil Angel ranjen, a je kljub temu nadaljeval boj in poveljeval bataljonu.

Po osvoboditvi je ostal v JLA, kjer je opravljal vrsto odgovornih dolžnosti. Dobil je čin generalmajorja. Za narodnega heroja je bil proglašen 11. oktobra leta 1953.

proglašeni) herojev. Rečem vam, pred, za in v herojstvu tiči – tovarištvo. Večkrat pravim: človek, ki ima rad ljudi, lahko pričakuje, da bodo imeli radi tudi njega. Danes ni tovarištvo, kot je bilo med partizani, ko si lahko žrtvoval za tovariša tudi svoje življenje.

Spominjam se poti proti Grčiji. Pred nekim protinapadom na bolgarsko vojsko je Vera Jocić, namestnik komisarja (narodna herojina) opazila za nami del sovražnikove vojske. Opozorila me je nanje in ko sem se dvignil z neke vzpetine, da bi si ogledal položaj, nisem opazil, da nedaleč stran meri vame bolgarski vojak. Vera je zavpila: »Vanča, leži!« Skočil sem na tla, Vera pa se je zadeta v trebuh zgrudila v travo. Žrtvovala je svoje življenje, da je rešila mojega. In tega je bilo med partizani veliko. Nič ni bilo pomembnejšega, nič dražjega od tovarištva, niti lastno življenje.

Toda povem vam, da doživljam tudi danes mnoge oblike iskrenega tovarištva. Imel sem recimo težave v družini in takrat so mi nekateri ljudje srčno pomagali. Mnogo oblik tovarištva srečujem na vojaških vajah. Nikoli se nisem strinjal s tistimi, ki trdijo, da je današnja mlada generacija brezbržna, premalo zavzeta za skupne interese, svojeglava in predana lagodnosti. Tudi nočem na vsak način primerjati njihovega z našim nekdanjim življenjem. Mladi ljudje so danes samo bolj svobodni in manj obremenjeni z vsem mogočim, kar je pestilo nas. Njihovi rezultati pri opravljanju posameznih akcij pa so lahko samo boljši kot so bili naši. Navdušen sem nad njihovo pametjo, izobrazbo, širino, ki jo izpričujejo v pogovoru.

Mi, recimo, smo se borili za nekaj boljšega, a nismo vedeli, kako bo to boljše izgledalo. Mladina pa to boljše doživlja danes. Zaradi tega bi znala to, kar doživlja, tudi bolje braniti! Z mladimi je treba le pravilno delati, jih ustrezno usmerjati in po tem mora biti človek na njem ponosen.

Poglejte. Narodno herojstvo je tudi to, da je generacija iz razbite Jugoslavije zgradila novo svobodno in napredno Jugoslavijo. Prav gotovo, da se tudi danes pojavlja jo herojstva – na delovnih mestih, v šolah, v vsakem našem življenju in ne nazadnje v športu. Zlate odličje v svetovnem meškalu, ki ga osvoji neko našo športno moštvo, je herojstvo. Saj vam pravim, mislim, da so heroji tisti, ki zavestno, predano in uspešno opravljajo svoje naloge in pri tem dosega-jo visoke rezultate. Tovarištva recimo ne moreš iskati v udobnem življenju; pojavi pa se, kadar je za to potreba. V naši družbi je že tako, o tem se lahko mnogokrat prepričamo.

Silvo Teršek

Pesmi so jo spremljale skozi vse življenje

Krhka ženica, zgled dobre žene, skrbne matere, zavedne delavke in borke avtorica ljudske umetnosti v pesmih

Žiteljka Revirjev. Kmečkega stanu, žena rudarja - vdova in mati številnih otrok - borka, aktivna udeleženka NOB, je pred kratkim dočakala bogat življenjski jubilej. Zaključila je svoj osmi decenij in je živ leksikon dogajanj v obdobju, v katerem se je izvrstilo toliko zgodovinsko pomembnih dogodkov.

To je vsem priljubljena Raušlova mama iz Trbovelj, kot je radi imenujejo številni domačini, katerim je znana njena preprostost, skromnost, poštenost in dobrota, njena vztrajnost, optimizem in vedrina, njen humor, prirojen smisel za prilagajanje situacijam, ki zahtevajo odločnost, trdno voljo in upornost pri premagovanju težav, ki spremljajo človeka na njegovi življenjski poti.

★

Rodila se je 14. septembra 1898, v St. Lenartu nad Laškimi, v Lapornikovi družini, kjer je bilo deset otrok. Kot odraslo kmečko dekle, vaje na trdega dela, je leta 1923 prišla v Trbovlje in se zaposlila pri takratni trboveljski premogokopni družbi, kot težakinja zidarjev. Kmalu se je spoznala s krepkim in postavnim možakom Martinom Raušlom in že leto pozneje sta se poročila. Ustvarila sta si svojo lastno družino. Najprej sta se jima rodili dvojčici - hčerki Milka in Lojzka, ki pa sta kmalu po porodu umrli. Njuno srečo je obnovila hčerka Dragi, po treh letih za njo pa še sin Martin. Za njima so se v presledkih v zakonu rodili še trije otroci: Rezika, Joško in Franci. Zaradi otrok, je mati Rozalija morala prenehati z delom in se posvetiti družini. Leta 1938, pa ji je zgaran od dela nenadoma zbolel in umrl mož, ki ji je zapustil pet še nedoletnih in nepreskrbljenih otrok. Najstarejši je bilo komaj trinajst, najmlajšemu pa šele tri leta. Mati se je znašla v hudih težavah. Oče jim je pomenil vse. Njegova izguba je bila zanje nenadomestljiva. Ta svoja čustva in čustva otrok, je mati izrazila tudi v svojih prvih dveh pesmih, ki jima je dala naslov »Ob izgubi moža« in »Spomin na očeta«. Vendar, ni klonila. Morala je znova poiskati zaposlitev, kajti pokojnina po možu, oz. po očetu ni zadostovala za preživljanje toliko otrok in za kritje ostalih življenjskih potreb zato ni kazalo drugega kot spoprijeti se z vsem, kar ji je otežkočalo normalno življenje.

nje. Živela je le za otroke in jim posvetila svojo skrb, ter nenehno izkazovala pravo in pristno materinsko ljubezen ter toplino, oni pa so to znali ceniti in ji za njen trud vračali z ubogljivostjo in s spoštovanjem. Predčasno so postali resni in se zavedali njenega nezavidnega in težkega položaja, zato tudi niso v ničemer bili preveč zahtevni. Ob njej so spoznavali kako je bil tedanji režim nepravilen, a zadovoljni so bili, da so skupaj.

Bližala se je druga svetovna vojna. Skupaj z drugimi so se čutili ogrožene, le-to pa so še bolj spoznali ob kapitulaciji tedanje Jugoslavije in nemški okupaciji. V tujih vojnih so čutili svoje sovražnike. Zato se je v njihovi zavesti takoj pričel rojevati odpor do vseh njihovih nečloveških ukrepov. Vsi skupaj so bili priče kako so nedolžne in poštene zapirali, jih mučili in preganjali - samo zato, ker so bili Slovenci. Sklenili so, da se jim bodo uprli, čim bodo imeli priložnost. Simpatizirali so z NOG in podpirali NOB, hkrati pa so bili v negotovosti - kaj bo z njimi. Leto 1944, pa je bilo zanje usodno. Sina Martina so Nemci maja zaprli in odpeljali v Gradec, odkoder mu je po nekaj mesecih uspelo pobegniti in se priključiti borce Tomšičeve brigade. Najstarejša hči Dragi pa je pravtako že 2. junija istega leta prostovoljno odšla med partizane in je bila razporejena najprej v zaščitno četo, nato pa so jo dodelili zalednim enotam pri partizanski oficirski šoli na Dolenjskem. S tem je njihova družina bila še bolj kompromitirana in kajpak so Nemci po svoje tudi ukrepali. Materi Rozaliji so dali nalog, naj se 2. julija 1944 zgleda na gestapu. K sre-

či so tedanji terenski aktivisti takoj priskočili na pomoč in jo skupaj s preostalimi tremi otroki začasno odpeljali na varno, v bližino Partizanskega vrha nad Trbovljami, od tam pa jim omogočili skupen odhod v partizane. Njen sin Jože, je postal kurir pri komandi mesta Črnomelj, nato je hudo zbolel za tifusom in bil poslan na zdrav-

SREČNA VRNITEV

I.

So lasje mi že osiveli
in trudne že imam oči,
a vendar nočem še umreti,
želim živeti v svobodi!

II.

Prestali zdaj smo hude čase,
kdo vendar kriv je tega zla -
lakomnost tega hitlerizma,
ki štiri leta bil je tu doma.

III.

Uzel je ljubljenega sina,
iz družine odtrgal je moža
in vstavil jih je v bojne vrste,
da njegova bla bi zemlja vsa.

IV.

Tudi meni so odgnali sina
ko zgodaj sem na delo šla,
ga niso več mi izpustili -
zastonj je vsaka prošnja b'la.

V.

Izpraznil nam je skoraj vse
domove
in tukaj b'la je nemška kri,

kopal nam vedno nove je
grobove -
odpiral vrata sužnjosti.

VI.

Mi hčerka morala je oditi
in ob odhodu rekla je tako
ne moram prej se povrniti,
da domovina naša

- svobodna bo.

VII.

Zdaj še jaz odšla sem
v partizane
in dom pustila sem odprt,
če več otrok ni - tudi zame
naj dom za večno bo zaprt.

VIII.

Po težkih borbah
pa svoboda
odprla mi je pot nazaj,
ker čakali so me otroci -
živimo zopet skupaj zdaj.

Op. Pesem je nastala (sestavljena) prve mesece po svobodi, ob občutku sreče in zadovoljstva, da smo vsi ostali živi in se po naključju srečno vrnili domov. Čeprav so še vseeno za družino bili hudi časi - smo bili zadovoljni, da smo vsaj svobodni in znova vsi skupaj.

govorice rudarjev, hkrati pa je z njimi - na sebi svoj način - prispevala k ohranjanju, negovanju in razvijanju tradicij in pridobitev NOB, vsekakor pa tudi svojo pripadnost in privrženost ter zvestobo idejam in ciljem te nadjudske borbe, ki je nikakor ne smemo pozabiti, niti dovoliti, da zmanjšajo veličino danih žrtv - tistim, ki jim naša stvarnost in svetla preteklost - nista po godu.

Od vseh nas tako zaželeno in težko priborjena svoboda pa Raušlovi mami ni spremenila njenega dotedanjega načina življenja. Še je bila potrebna svojim otrokom, in jim pomagala do njihove popolne samostojnosti. Zato se je ponovo zaposlila pri rudniku na separaciji in delala vse do leta 1954, ko je zaradi prestanih naporov in posledic iz časov NOB bila invalidsko upokojena. Lotevale so se je razne bolezni, opešale so ji oči, oslabele je njeno srce, in vendar je kljubovala in še kljubuje težavam in bremenom svojih let. Še vedno se rada zanima za vsa družbena dogajanja in pri tem poudarja kako nam je sedaj dobro v primerjavi s prejšnjimi hudimi časi in da moramo biti strpni pri postopnem urejanju zadev in reševanju nastalih problemov, ki spremljajo razvoj vse naše družbe. Pogostokrat omenja Titove misli in besede, ki spodbujajo k delu, skromnosti in skrbnem gospodarjenju, saj v njem vidi idola vseh hotenj in želja ter prizadevanj vseh delovnih ljudi Jugoslavije, za boljše in srečnejši jutri, za trajen mir v svetu in za mirno sožitje med vsemi narodi sveta.

Vsi ji kajpak želimo, da bi še dolgo časa občudovala rast in krepko mladost njenih številnih vnukov in že pravnukov, da bi se ji njevo zdravstveno stanje izboljšalo in da bi zadovoljna uživala sadove svojega plodnega dela.

Ob pomembnem in visokem življenjskem jubileju, ji vsi toplo čestitamo, v zahvalo za njen trud in delo, pa o njej objavljamo ta zapis in nekaj njenih pesmi, ki naj ostanejo trajen spomin na njeno plodno in bogato življenjsko pot, ter zgled, kaj premore žena njenega kova, a takšnih je bilo precej, ki so v praksi dokazale, da so enakovredni člani vse naše družbe in da nanje lahko računamo - tudi v prihodnje.

Rudi Matko

Med narodnoosvobodilno borbo je bilo v Sloveniji zgrajenih nešteto bunkerjev. Potrebni so bili za eventualno evakuacijo težkih ranjencev ob nenadnih vdorih v bližino zakonspiriranih bolnic, za spravlanje hrane za bolnice in za rezervno hrano in potrebe, kadar so bile izčrpane vse možnosti, dobiti hrano za utrjene in lačne borce. Seveda pa so te bunkerje poznali le najbolj preizkušeni in zanesljivi partizani - intendanti ali kdo drug, ki so bili pooblaščen za spravljanje in dvigje bunkerja. Dejstvo je, da je sovražnik odkril prav malo partizanskih bunkerjev.

Belokranjski odred je imel na Gorjancih tudi več zakonspiriranih bun-

kerjev, katere sem si koncem leta 1942 ogledal v družbi s tovarišem Ivanom Krhinom-Farukom, ki je bil takrat intendant odreda. Do teh bunkerjev si prišel tako, da je bilo potrebno iz mesta, kjer je bil bunker, odstraniti listje in zemljo, pod katero je bil majhen lesen pokrov za vhod. Takih in podobnih bunkerjev je bilo na Gorjancih več.

Pri poznejših svojih nalogah sem v vasi Smuka na relaciji Hinje-Kočevje napravil v Ožboltovi domačiji in zraven v gozdu dva bunkerja in to v sodelovanju s tovarišem Jožetom Ožboltom, ki živi sedaj v Kočevju. Za 7. korpus NOV pa je bilo potrebno napraviti večji in prikladnejši bunker. Tega sem napravil poleg do-

Partizanski bunkerji

mače hiše Antona Hočvarja, po domače »Fogela«, takorekoč v samem Ambrusu v Suhi krajini. V njem smo spravili hrano in veliko ciklostilnega in drugega papirja, dalje razne barve - tekočine za litografsko obdelavo; vse to so potrebovale naše partizanske tehnike in pozneje tiskarna Kočevje, ki je bila oktobra 1943, pred nemško ofenzivo s stroji in črkami pripelja-

na na Mrzli studenec v Kočevskem Rogu, blizu Gorenje Brige - Kočevska Reka. Ves omenjeni material sem dobavil iz Trsta in od drugod. Bilo je okrog 50 bal po 3 do 4 kg papirja in drugi material, ki sem ga že omenil. Tega je večji del nosila, poleg naših borcev, še skupina 40 do 50 Vlasovcev, ki so se javili v NOV v Brkinih pri Istrskemu odredu. Dejstvo je, da ob

tako dolgi poti od Trsta do Žužemberka nismo izgubili niti enega kosa od vsega prinesenega materiala. Okrog 5 komadov ur (žepnih), nabavljenih v Trstu sem pa sam oddal v štabu 7. korpusa. Omenim naj še bunker, ki je bil zgrajen pri prehodni bolnici »Pudob« v Babnem polju blizu Starega trga pri Ložu. 12. oktobra 1944. leta je bilo ob napadu belih in Nemcev na bolnico Pudob hitro v njem spravljanih več težkih ranjencev z bolničar-ko ter nekaj hrane in vode. V bunkerju so ostali ranjenci ves čas divjanja in požiganja te bolnice. Nekaj osebja bolnice, straža in ostali ranjenci smo se pa zadnji trenutek umaknili v okoliške gozdove, kjer nas je okupa-

torjeva dobro oborožena patrila napadla. Vendar ni bil ponovno nihče ranjen niti ujet, temveč smo se potem razdelili in je del ranjencev odšel v drugo bolnico, nekaj pa se jih je vrnilo v svoje prejšnje enote. V bolnici »Pudob« je zelo zavzeto zdravila ranjene borce tovarišica dr. Maslova, ki dela sedaj v slovenjegraški bolnici. Ne bom pozabil, kako sem bil takrat po požigu bolnice oslabljen in mi je zaradi tega zdravnica vzela nahrbtnik in ga nosila, čeprav je sama imela svojega. To je bilo resnično pravo in nesebično tovarstvo, katerega danes zelo pogrešamo!

Ivo Vanič-Krški

Zveza kulturnih organizacij Slovenije je pred kratkim izdala knjigo Naša pota v kulturo svobodnega človeka in jo podnaslovila »Iz zgodovine delavskih in narodnoobrambnih izobraževalnih in kulturnih organizacij 1867–1977«. Zbornik člankov, razprav in spominov bi moral iziti že ob 30-letnici zveze kulturnih organizacij konec oktobra lani in naj bi imel obliko priložnostne brošure s šestimi prispevki. Zaradi tehničnih težav pa knjiga ni bila natisnjena pravočasno, kar je prispevalo k njeni končni vsebinski obliki. Urednik Janko Liška je namreč v tem času zbral toliko prispevkov, da jih je objavil kar štiriindvajset. Obseg knjige bi bil lahko še precej večji, vendar so nekateri članki, ki obravnavajo obdobje med obema vojnama in bi sodili v to publikacijo, izšli v brošuri ob 40-letnici zleta Svoboda v Celju in bi bili tako ponatisnjeni. Knjiga »Naša pota v kulturo svobodnega človeka« in brošura »40-let zleta Svoboda« se tako dopolnjujeta in predstavljata celoto. Kljub temu pa je prav iz obdobja med obema vojnama ostalo še marsikaj neobdelanega in v letu ali dveh lahko pričakujemo novo knjigo, ki bo ta čas bolj obsežno in popolno prikazala. Dejavnost društev od leta 1928 do začetka druge svetovne vojne je namreč bila zelo velika in pomembna, vendar jo danes preslabo poznamo.

Vsebinsko in časovno je delo Naša pota v kulturo svobodnega človeka razdeljeno na štiri poglavja. Prvo zajema obdobje od začetkov delavskega gibanja ob ustanovitvi prvega delavskega društva na Slovenskem-Izobraževalnega društva za tiskarje (Fortbildungsverein für Bichdrucker in Leibach), ki je imelo občni zbor 9. februarja 1868, do ustanovitve partije leta 1920. Sledi obdobje med obema vojnama, čas med narodnoosvobodilnim bojem ter povojno delovanje društev in organizacij.

Med prvimi moramo omeniti razpravo Janka Liške Delavska izobraževalna in kulturna društva na Slovenskem 1867–1977, v kateri je podal kratek, a zelo koristen pregled izobraževalnih in kulturnih društev pri nas od njihovega nastanka do danes, njihove težave v času avstrijskega in starojugoslovanskega terorja ter njihova preoblikovanja, pa tudi njihov medvojni ter povojni pomen in razvoj. Pri tem pa je avtor, ki se je v bistvu prvi začel znanstveno ukvarjati s tem delom naše kulturne zgodovine, naletel na vrsto praznin, ki jih bo, vsaj nekatere, poskušal zapolniti. Pripravljenega ima že okrog sto trideset strani tipkopisa o Splošni delavski zvezi Vzájemnosti, prednici Svobode, ki je bila usta-

Naša pota v kulturo svobodnega človeka

Prav v boju za kulturo vidimo, kako smo bili Slovenci zatirani. Nismo se upirali samo zaradi kruha, ampak tudi, in predvsem, zaradi kulturnih vrednot.

Člani delavskega kulturnega društva Enakost z Jesenic se peljejo s posebnim vlakom na zlet Svobod v Celju 7. julija 1935.

novljena na pobudo Ivana Cankarja leta 1909. Prav tako pripravlja zgodovino društev od ustanovitve društva tiskarjev do leta 1941., verjetno pa bo zajel tudi poznejša obdobja.

Prva desetletja delavskega gibanja obravnavata še prispevka Ivana Regenta Prosvetno društvo Ljudski oder ter Janka Liške Vzájemnost za Kranjsko in kulturna vzgoja delavcev.

Obdobje med obema vojnama, ko je prišlo do močnega porasta števila kulturnih in izobraževalnih društev, v katerih je imela vedno bolj pomembno vlogo komunistična partija, je prikazano s članki Franceta Klopčiča, Bratka Krefta, Cvetka Zagorskega, Milice Kacin-Wohinz ter nekaterimi drugimi, prav ta čas pa najbolje dopolnjuje brošura 40 let zleta Svobod. Čas narodnoosvobodilnega boja obravnava Emil Cesar s prispevkom Kulturnoprosvetno delo in narodnoosvobodilni boj, nato pa sledijo članki o povojnem delovanju društev, knjižnic, delavskih univerz itd. To poglavje zajema tudi prispevke o ljudsko-prosvetni dejavnosti tistega dela Slovencev, ki so ostali zunaj meja matične domovine (Italija, Avstrija, Madžarska), ter pomen in delovanje Slovenske izseljeniške matice.

O pomenu raziskovanja naše kulturne zgodovine ter o knjigi Naša pota v kulturo svobodnega člo-

Razpis za priznanja OF

Na podlagi določil 5. in 8. člena pravilnika o podeljevanju priznanj Osvobodilne fronte slovenskega naroda in o delu žirije razpisuje žirija za podeljevanje priznanj Osvobodilne fronte slovenskega naroda Republiške konference SZDL Slovenije

20 PRIZNANJ OSVOBODILNE FRONTE ZA LETO 1979

Priznanja so namenjena posameznikom in organizacijam za njihovo delo in prispevek k dosežkom trajnejšega pomena na področju:

- razvoja naše samoupravne socialistične družbe,
- uresničevanja ustavno opredeljenih družbenoekonomskih in političnih odnosov na posameznem področju družbenega življenja in dela ter v družbi nasploh, posebej razvijanja delegatskega sistema in uveljavljanja samoupravne organiziranosti združenega dela,
- krepitve SZDL kot fronte vseh delovnih ljudi in občanov ter njihovih organiziranih socialističnih sil,
- neposrednega uveljavljanja delovnih ljudi in občanov kot subjektivov odločanja na vseh področjih in v vseh sredinah družbenega življenja.

Predloge lahko oblikujejo krajevne, občinske, obalna in mestna organizacija SZDL, organizacije združenega dela in druge delovne ter samoupravne skupnosti, vodstva družbenopolitičnih organizacij v republiki, družbene organizacije in društva ter občani.

Predloge z zgoščeno in konkretizirano obrazložitvijo in utemeljitvijo naj predlagatelj posreduje žiriji za podeljevanje priznanj OF pri RK SZDL Slovenije, Komenskega 11, najkasneje do 15. januarja 1979.

Žirija za podeljevanje priznanj OF pri RK SZDL Slovenije

veka, nam je Janko Liška dejal.

»Naša kulturna zgodovina je sorazmerno slabo obdelana, zlasti še socialdemokratsko obdobje in obdobje med obema vojnama. Za to obdobje je v zadnjih letih sicer precej zanimanja, vendar smo ostali le pri politični zgodovini, katere pa ne moremo poznati brez gospodarske zgodovine, saj so gospodarska gibanja in interesi močno gibal v vsaki družbi. Najslabše pa je obdelana zgodovina nadstave-kulturna zgodovina, ker jo je tudi najtežje obdelati. Pri tem se postavlja vprašanje, ali je kulturna zgodovina le delo ustanov in velikih imen ali kultura celotnega naroda. Verjetno ni dvoma, da mora prav zadnja postati predmet širšega zanimanja, saj je poznavanje zgodovine kulturnega boja Slovencev nepogrešljiv pripomoček za pravo vrednotenje naše kulturne sedanjosti in za prav naravnano kulturno politiko. Posebno vlogo v naši kulturni zgodovini so imela društva, saj se je prav preko društev narod oblikoval kot narod. V njih je človek postal aktiven kulturni delavec, v njih se je izobraževal, seznanjal z gledališko dejavnostjo in v njih se je oblikovala njegova zavest. Takrat namreč nobena politična stranka, razen partije, sploh ni obstajala. Obstajalo je le njegovo vodstvo in odbori, saj stranka obstaja le tedaj, če so aktivni vsi njeni čla-

ni. Prav tako je tudi društvo aktivno, če ima svoje notranje življenje, če deluje, če so aktivni in iniciativni vsi njegovi člani. To pa so društva bila, saj so nastajala prostovoljno in močno živela med ljudmi. V njih je človek lahko zadovoljeval svoja različna zanimanja, v njih je lahko deloval in ustvarjal, v političnih strankah pa so bili ljudje le objekti. Prav zaradi zadovoljevanja različnih interesov članov, zaradi svobodnega delovanja se je v društvi oblikovala narodnostna zavest. Upoštevati moramo, da so do neke mere tudi klerikalna in liberalna društva, seveda predvsem delavska in narodnoobrambna, prispevala, da je Slovenec postal društveni človek, saj so tudi v teh društvi bili ljudje subjekti in ne le objekti dogajanja.

Da kulturno delovanje vzpodbuja k socializmu, se je pokazalo tudi med narodnoosvobodilnim bojem, saj so se skoraj vsi, ki so prej delovali v društvi, vključili v boj. Bili so torej narodnostno in tudi socialno prebujeni. Narodnoobrambno in socialno je namreč tesno povezano. Če ti hoče nekdo vzeti nekaj narodnoobrambnega, je skoraj enako kot če ti hoče vzeti kruh. V naši kulturni zgodovini smo večkrat dokazali, da se nismo upirali samo zaradi kruha, ampak tudi zaradi kulturnih vrednot.

Knjigo smo naslovili Naša pota v kulturo svobodnega človeka, torej pot v družbo, kjer bo kultura last vseh in ne le privilegirancev, ki jim služi za »boljšo prebavo«. Za to pa je bila potrebna dolga in bojna pot, po kateri so hodila delavska in narodnoobrambna društva. V prispevkih, objavljenih v tej knjigi, vidimo, kako so ta društva delovala in kako se oblikovala politično zavest ljudi. Posebno vrednost pa ji dajejo spomini, iz katerih je najbolje vidno takratno vzdušje.«

Veliko bo treba še narediti, da bomo lahko pravilno vrednotili pomen prosvetnih in izobraževalnih društev v naši kulturni zgodovini. Zveza kulturnoprosvetnih organizacij Slovenije je v ta namen sestavila zgodovinsko komisijo, ki bo spodbujala zbiranje dokumentov o zgodovini delavskih društev, urejanje in hranjenje zbranega gradiva ter pisanje o tem. Prav tako naj bi občinske zveze skrbele, da bi vsako društvo imelo človeka, ki bi skrbel za društveni arhiv, fotografije in dokumente. Uporabiti moramo namreč vse možnosti, da bi preteklost približali sedanjosti in da bi v preteklosti dobili tudi pobude za današnje delo. Pri tem pa bo knjiga Naša pota v kulturo svobodnega človeka lahko zelo uporabna.

Milan Vogel

Cesta Bratstva in enotnosti, ki je povezala narode Jugoslavije, njihovo gospodarstvo in omogočila vključitev Jugoslavije v mednarodne gospodarske tokove, ni le geslo ali parola. Cesta Bratstva in enotnosti je najdaljša prometna žila, ki so jo zgradili brigadirji in slehernemu od graditeljev pomeni ponos na opravljeno delo.

Pobudo za izgradnjo ceste je dal tovariš Tito, ko je dejal, naj mladi brigadirji z delom pokažejo, s kakšnimi koraki in po katerih poteh se bo ra-

zvijala nova Jugoslavija.

Besedam so sledila dejanja. V dobrih dveh letih so brigadirji zgradili cesto od Zagreba do Beograda. Osem let zatem, v nepolnih osmih mesecih, je bila zgrajena avtocesta med Ljubljano in Zagrebom, 1960. leta od Niša do Grdelice, le leto pozneje od Grdelice do Skopja pa od Paraćina do Osipaonice in od tu 1963. leta do Beograda. Dvajsetega oktobra 1963. leta, prav na dan osvoboditve Beograda, so mladi brigadirji dokončno zgradili cesto od Ljubljane do Gevgelije,

dolgo tisoč kilometrov. Tisoči so med seboj skovali poznanstva, prijateljstva, ki nikdar ne minejo.

Četudi leta zagotovo nekatere dogodke zbrišejo, ostane spomin, spomin na tisti del mladosti, ki so jo podarili domovini, jo obogatili in s tem obogatili tudi sebe. Ni mar cesta največkratnejši spomenik mladim brigadirjem in delu?!

Izpolnjena obljuba v osmih mesecih

Prvega aprila 1958. leta je zaživelo šestnajst brigadirskih naselij vzdolž sedanje ceste, ki vodi od Ljubljane do Zagreba. V teh naseljih se je zvrstilo kar 466 delovnih brigad. In v vsaki brigadi po več kot sto mladih, več kot sto prijateljev, tovarišev, delavcev, aktivistov, kmetov, dijakov, študentov, uslužbencev... Pravo bogastvo. Prišli so od vsepovsod! Triinpetdeset tisoč tristo triindvajset. Vse pa je družil le en sam cilj – cesta!

Znoj je tekel v potokih. Za pekoče dlani ni bilo niti ure počitka. Žuljev ni nihče jemal resno. Trasa je iz dneva v dan dobivala svojo dokončno podobo. Triindvajsetega novembra 1958. leta je maršal Tito na Jankomirskem mostu prerezal trak, se odpečel do Ivančne Gorice in do Novega mesta, kjer je na Glavnem trgu govoril zbrani množici brigadirjev, gostov in domačinov.

Dvajset let je tega. Glavni trg v Novem mestu je tudi minulo nedeljo sprejel večtisočglavo množico, med katero so bili med številnimi gosti in domačini pomešani mladi brigadirji. Žal je bilo tistih brigadirjev izpred dvajset let malo, odločno premalo, kajti od tistih 53.323 brigadirjev in brigadirjk bi jih moralo že samo v Novem mestu biti več, da bi skupaj proslavili 20-letnico velike delovne zmage.

Avtocesta-šola mladih generacij

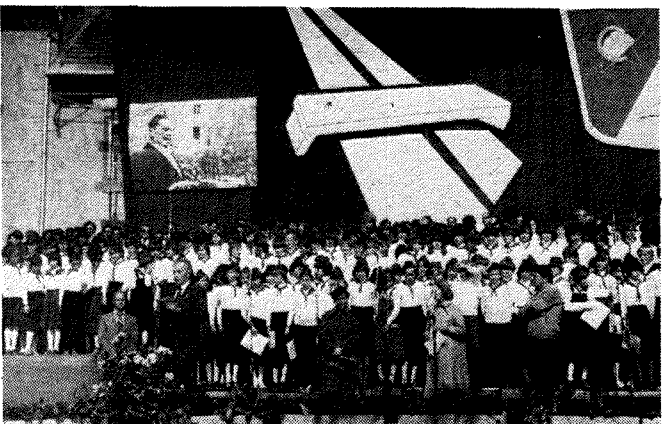
»Po vojni je imela mladina veliko vlogo pri obnovi in izgradnji domovine, saj je samo v prvih petih letih po končani vojni delalo na deloviščih širrom po naši domovini več kot milijon brigadirjev«, je v osrednjem govoru dejal član predsedstva CK ZKS Lojze Briški in pri tem poudaril še naslednje:

»Kljub velikim uspehom in poletom pa so brigadirske akcije v posameznih obdobjih skoraj zamrle. Žal so bila ta mrtvila v Sloveniji najpogostejša in najdaljša. Nekateri so namreč vedno znova dokazovali, da so v času, ko delo človeških rok vedno bolj nadomeščajo stroji, takšne mladinske delovne akcije nepotrebne.

To seveda še malo ni res! Še manj pa so takšne trditve blizu resnici, če pojmujeemo udarniško

Dvajset let avtoceste Bratstva in enotnosti

Most med narodi

»Brigadirske akcije so pri nas v Sloveniji v posameznih obdobjih skoraj zamrle. Nekateri so namreč znova dokazovali, da so v času, ko delo človeških rok vedno bolj nadomeščajo stroji, mladinske delovne akcije nepotrebne. Toda to še malo ni res, kajti akcije moramo jemati celovito«, je v osrednjem govoru še posebej poudaril Lojze BRIŠKI

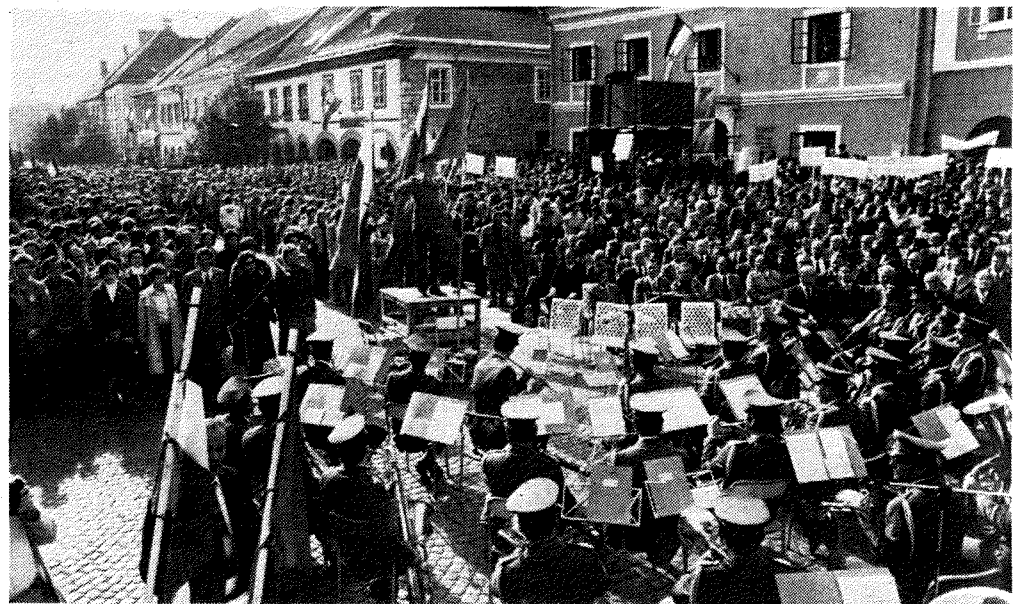
Kolo brigadirjev – kolo mladosti pred novomeško športno dvorano

Mladi smo izbrali Titovo pot

»Šilčki«

Glavni trg v Novem mestu je tudi minulo nedeljo sprejel večtisočglavo množico, med katero so bili med številnimi gosti in domačini pomešani mladi brigadirji. Žal je bilo tistih brigadirjev izpred dvajset let malo. Škoda!

delo in akcije celovito, kot veliko šolo življenja, zavestne discipline, požrtvovalnosti in solidarnosti, hkrati pa kot šolo samoupravljanja ter socialistične in etnične zavesti.

V nadaljevanju govora pa je Lojze Briški opozoril, da bomo morali v prihodnje še bolj razširiti obseg udarniškega dela in mladinskih delovnih akcij, izboljšati kakovost in povečati delovne uspehe. Na akcijah bi potrebovali več strokovno usposobljene mladine, ki pa jo v delovnih organizacijah neradi puščajo v brigade. Tudi študentske mladine bo moralo biti več.

Vzdušje, ki smo mu vedno priča v udarniških akcijah, je nujno v vsej mladinski organizaciji in v vsej družbi. Nismo namreč še v celoti dosegli tistega, za kar smo se dogovorili na kongresih ZK in zveze socialistične mladine.

Nekdaj lepotica, danes onemogla starka

Iz dneva v dan smo priča vedno hujšim prometnim nesrečam prav na slovenskem delu ceste Bratstva in enotnosti. »Zgradimo varno cesto Ljubljana-Zagreb«, so opozarjali številni transparenti, ki so jih nosili udeleženci nedeljskega slavlja na Glavnem trgu.

Če je bila pred dvajsetimi leti ta cesta med Ljubljano in Zagrebom, po kateri je lahko varno krmarilo dnevno v poprečju nekaj več kot 800 vozil, je danes ta cesta zastarela, cokla nadaljnemu gospodarskemu napredku, predvsem pa je postala nevarna, kar je tudi razumljivo, saj 9000 vozil dnevno predstavlja živo reko pločevine, ki se premika v obe smeri. Prav zato bi kazalo še posebej prisluhniti besedam tovariša Briškega, ki je dejal naj bo zbor in nedeljska proslava v Novem mestu tudi spodbuda za mobilizacijo vseh sil in sredstev za hitrejšo izgradnjo slovenskega prometnega križa!

Prijetni spomini na akcijo

Od ranega jutra do poznega večera so po Novem mestu odmevale brigadirske pesmi, gromki brigadirski pozdravi so bili namenjeni zdaj temu, zdaj onemu. Prijetno se je spominjati v družbi nekdanjih brigadirjev na čase, na delo, akcije in uspehe ter na tisoče drobnih vragolij, ki so jih »ušpičili« brigadirji.

Brigadirji prve ljubljanske mladinske delovne brigade »Majde Silc«, nekdanji popularni »Šilčki«, so bili med najbolj številčnimi na nedeljskem srečanju v Novem mestu.

»Zares je velika škoda, da se je današnjega zbora udeležilo tako malo nekdanjih brigadirjev, današnjih veteranov«, so najprej potožili. »O, če nas bi

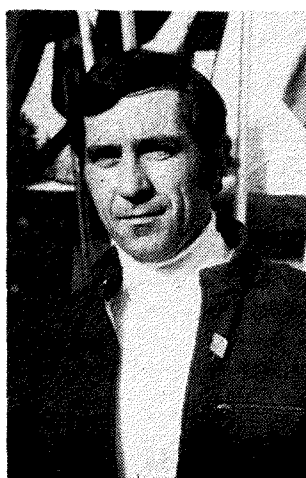
bilo več bi še marsikatero razdrli. No, pa je vseeno lepo. Vsa taka srečanja so naš praznik, prijetna so, mladost je v njih«, so pripovedovali. Njihovo naselje je bilo v Lukovku. Ze takrat, ko so delali odsek, Jezero se imenuje in je nedaleč od vasi Jezero, so kar slutili, da bo to nevaren odsek. In niso se zmotili, saj je v zadnjih nekaj letih na tem delu ceste zgodilo največ nesreč. »Ampak trdnega smo pa naredili, trdnega«, pravijo, »saj so v tem času morali preurediti ali na novo asfaltirati večino

SLAVKO MEDLE

NIKO GALEŠA

TONE ZAVODNIK

ŠTEFAN FAJMUT

cestišča zgrajenega pred dvajsetimi leti, le naš del ceste je potreboval najmanj popravil.«

Zdaj prisluhnem Toneu, zdaj Slavku pa zopet Štefanu, Nikotu in Stanetu. Ne vem komu naj prisluhnem. Vsakemu nekaj. Brigadirski zdravo in pesmi ob zvokih kitar mladih brigadirjev polnijo novomeško športno dvorano, da se pri mizi komaj slišimo.

NIKO GALEŠA: »Da bi dosegli in presegli delovne norme smo hodili skrivaj ponoči na traso. Tudi kaj prida tehničnih pripomočkov ni bilo. Zanesli smo se le na roke, krampe in lopate. Seveda brez samokolnic in kmečkih vozov z volovsko ali konjsko vprego tudi ni šlo. Pa vendar je šlo. Premagali smo samega sebe. Danes sem ponosen, da sem brigadir-veteran. Zdaj se že hčerka udeležuje mladinskih delovnih akcij. Na Deliblatski peščari je bila. Pogrešali so stike z domačini. Tudi mi smo jih, zdaj pa nas domači kaj radi sprejmejo v svojo sredino!«

ŠTEFAN FAJMUT: »Ljudje tu ob cesti šele danes pravzaprav spoznajo kaj jim pomeni cesta. Prej so nas gledali po strani, češ, da jim uničujemo najboljše njive in gozdove. Zdaj smo veliki prijatelji. Letos smo se celo srečali z domačini in mladinskim aktivom iz Ponikev, kamor sodi tudi vas Jezero. Okoli 35 »Šilčkov« je bilo na prvem srečanju. Na prihodnjih nas bo zagotovo več!«

SLAVKO MEDLE: »Menim, da bi morala vodstva brigad, sedanjih brigad v Posočju, na Kozjanskem, Slovenskih goricah in drugod povabiti nas veterane na delo. Osemkrat sem bil v mladinskih delovnih brigadah in slehernega povabila bi bil zares vesel!«

TONE ZAVODNIK: »Dan, dva ali tri in še več bi sleherni izmed nas veteranov »Šilčkov« zagotovo žrtvoval in se udeležil skupaj z mladimi brigadirji akcije. Mladim bi pokazali, da v nas še vedno živi tisti brigadirski duh, ki je v nas pognal pred dvajsetimi leti in da nismo še za »penzijo«.

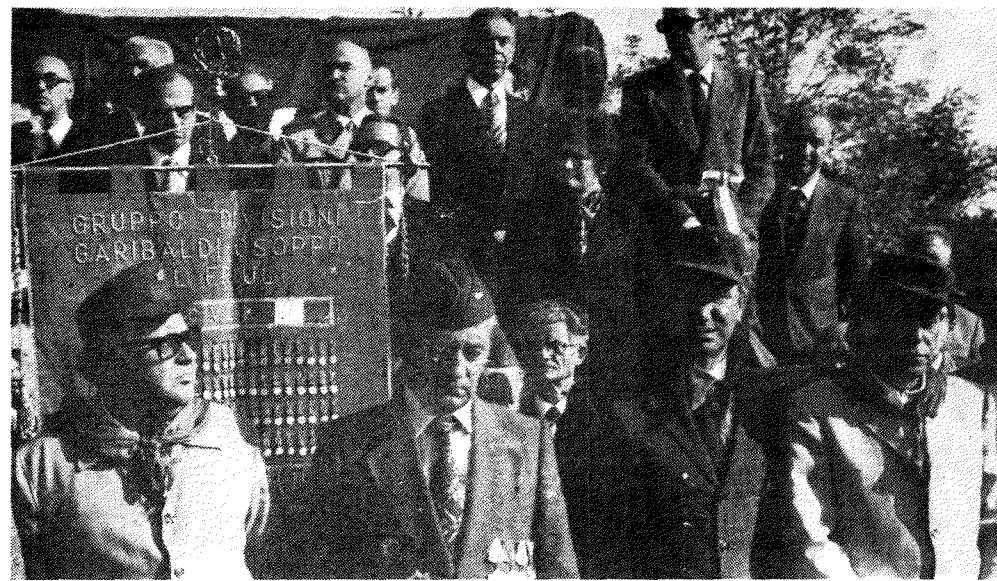
Nasvidenje na novih delovnih akcijah

Delovne akcije so brigadirjem lep spomin. Tudi taka srečanja kot je bilo nedeljsko se hitro ne pozabljajo.

Pod brigadirskimi rokami so zrasle ceste, mesta, vodovodi... Prekalili so se mladi ljudje v delu, izmenjali izkušnje, postali tovariši, prijatelji. Poleg cest, vodovodov in mest, so si zgradili in utrdili nove poti, **poti med seboj**. In ne samo delo, tudi to so vrednote, ki jih prinaša sleherna mladinska delovna akcija. Zatorej nasvidenje na novih delovnih akcijah.

Tone Urbas

»Spomin vas išče v senci davne smrti«

Velika množica borcev in aktivistov, mladine in prebivalstva z obeh strani meje se je udeležila nedeljske spominske svečanosti v Trziču združene s prenosom posmrtnih ostankov štirih jugoslovanskih in dveh furlanskih borcev: slovenskega narodnega heroja Evgena Matejke-Pemca, komandanta 31. divizije s katero je 1. maja 1945 osvobodil Gorico, Stanka Kuralta, Marka Bralića, Duje Andrinka, Fortunata Furlana in Guglielma Novellija v kostnico VZPI (ANPI) na novem pokopališču v Trziču. V kostnici pa že počivajo posmrtni ostanki 236 partizanov. Ob tej priložnosti pa je sestra narodnega heroja Ljube Šercerja odkrila spominsko ploščo z imeni devetih slovenskih organizatorjev vstaje in borcev NOV, ki so bili obsojeni in v času do decembra 1941 do februarja 1942 ustreljeni v okolici Ljubljane in tajno prepeljani v Trzič ter tam tudi pokopani. To so narodni heroj Ljubo Šercer, narodni heroj Jože Mihelčič, Rado Kogoj, Ivan Kariž, Karel Kranjec, Ivan Verbič, Ignac Žagar, Feliks Pečar, Milan Sušteršič. Prav tako pa so na plošči vpisana imena šestih partizanov, ki so v času NOB padli v okolici Trziča: Mario Gorjan, Jože Jamšek, Peter Peternel, Martin Primožič, Ludvik Tavčar in Edvard Vidmar.

Ob tej priložnosti sta spregovorila narodni heroj Jože Borštnar in trziški župan Gianni Maiani. Oba sta poudarila pomen skupnega boja jugoslovanskih in italijanskih partizanov za svobodo in demokracijo, za dobro sodelovanje in prijateljstvo med obema narodoma, ki ga ne morejo porušiti niti podli poskusi fašistov v Trstu. Na slovesnosti pred vhomom na novo trziško pokopališče pa je spregovoril tudi predstavnik VZPI (ANPI).

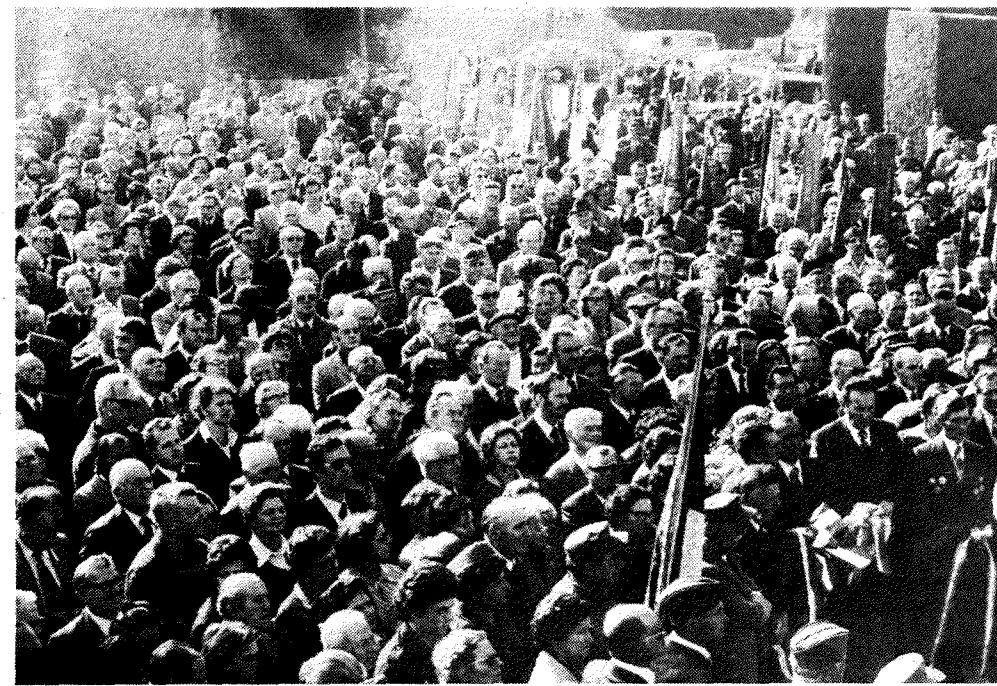
Spominske svečanosti so se med drugim udeležili predstavniki italijanskega parlamenta, jugoslovanski generalni konzul v Trstu Ivan Renko, predsednik SKGZ Boris Race, Marjan Lenarčič in predstavniki družbenopolitičnega življenja slovenskih in italijanskih obmejnih občin.

Ob tej priložnosti so pripravili tudi kulturni program v katerem je sodeloval partizanski pevski zbor iz Ajdovščine, pihalni orkester iz Doberdoba in recitator iz Primorskega dramskega gledališča Izток Jereb.

Republiški odbor ZZZB NOV in ANPI pa sta za nedeljsko svečanost izdala lično dvojezično brošuro z naslovom:

»Spomin vas išče v senci davne smrti«, ki je posvečena spominu jugoslovanskih in italijanskih borcev pokopanih v Trziču.

Besedilo in foto:
J. Alič

DOMŽALE

Spominska plošča ob 40-letnici

Meščanska šola je bila v Domžalah ustanovljena v šolskem letu 1938/39. Nastanek te šole pomeni velik napredek v razvoju šolstva v Domžalah in veliko pridobitev ne le za Domžale, ampak tudi za širšo okolico. Šolski okoliš meščanske šole je obsegal kar 37 vasi. Z nastankom te šole je bila odprta pot k izobraževanju tudi v širšem krogu delavske in kmečke mladine.

Še predno pa je prva generacija dijakov zaključila šolanje je prišlo do vojne. Okupator pa je iz šole pregnal vse slovenske učitelje, šolo pa je hotel spremeniti v nasilno ponomčevalnico. Ta okupatorjeva namera pa se ni nikoli uresničila. Nasprotno, meščanska šola je postala žarišče revolucionarnega mladinskega gibanja v Domžalah. S pomočjo OF je bila v šolskem letu 1942/43 na šoli ustanovljena mladinska organizacija. Delo dijakov se je odražalo v politično propagandnih, v sabotažnih in drugih akcijah. Dijaki so začeli vstopati v enote NOV. V šolskem letu 1943/44 je ves četrti razred zapustil šolo in odšel v partizane.

Kar 13 bivših dijakov domžalske meščanske šole je dalo svoja življenja v boju za svobodo.

Zveza borcev Domžale bo ob 40-letnici ustanovitve meščanske šole v Domžalah na poslopju šole odkrila spominsko ploščo.

Odkritje spominske plošče bo 27. oktobra 1978 ob 12. uri.

K svečanosti, ki bo pred poslopjem bivše meščanske šole vabimo svojce padlih dijakov, dijake, borce in ostale občane.

PRIPRAVLJALNI ODBOR PRI ZB DOMŽALE

OSANKARICA NA POHORJU

Mladi teritorialci zaprisegli pred spomenikom

Sredi gozda, pri spomeniku borcem Prvega pohorskega bataljona pri Treh žeblih, v neposredni bližini Osankarice je bila pred kratkim posebna slovesnost. Tu, pred spomenikom je namreč svečano zapriseglo 230 mladincev-teritorialcev iz mariborske občine.

Ob tej priliki so namreč prižgali tudi 68 bakel v spomin na 68 padlih pohorskih junakov.

Mladim teritorialcem je ob tej priliki spregovoril Vinko Borec, predsednik IS SO Maribor, ki je mladim predstavil junake ki so tu, sredi večno šumečih pohorskih gozdov, darovali svoja življenja na oltar domovine, kot tudi o pomenu SLO in družbeni samozaščiti.

FRANJO HOVNIK

SVETINA

Planinski venec k spomeniku

Sredi oktobra se je zbrala pred Železarskim domom na Svetini množica planincev. Planinsko društvo Železar Store je organiziralo srečanje planincev Savinjskega meddruštvenega odbora, ki je bilo posvečeno 6. obletnici Savinjske planinske poti. Pred začetkom svečanosti je skupina planincev odnesla venec k spomeniku borcem in talcem iz krajevnne skupnosti Svetina.

Razveseljivo je bilo ugotovljeno na svečanosti, da je Savinsko planinsko pot dosedaj prehodilo že 482 planincev. Ti planinci so se seznanili z naravnimi in kulturnimi spomeniki ob poti. V gozdovih Dobrovelj, v dolini spomenikov med Svetino in Resevno, na Jegriših itd. so obiskali spomenike, ki spominjajo na čas boja proti okupatorju.

V uvodnem govoru je predsednik PD Železar Store spregovoril o sami poti in o pomenu planinstva za aktivno rekreacijo delovnega človeka. Osrednji govornik Božo Jordan pa je spregovoril o vzgoji planinskih kadrov, ki so osnova, da se lahko delovnemu človeku nudi aktivno, varno preživljanje prostega časa v gorah.

Podpredsednik PZS, tovariš Bučer je pohvalil aktivno delo Savinjskega meddruštvenega odbora in naglasil uspehe 25 društev, ki jih združuje ta odbor. Med uspehi ni na zadnjem mestu gojenje tradicij NOV in vztrajne zahteve planincev, da se posamezni zgodovinski dogodki primerno obeležijo. Tako je obeležen kraj, kjer je bila prva frontalna bitka na Čreti, oktobra 1941, kraj, od koder je krenil na pohod 1. Štajerski bataljon itd.

V kulturnem programu so sodelovali godba na pihala Železarne Store, pionirji osnovne šole Store in pevski zbor iz Sentjurja.

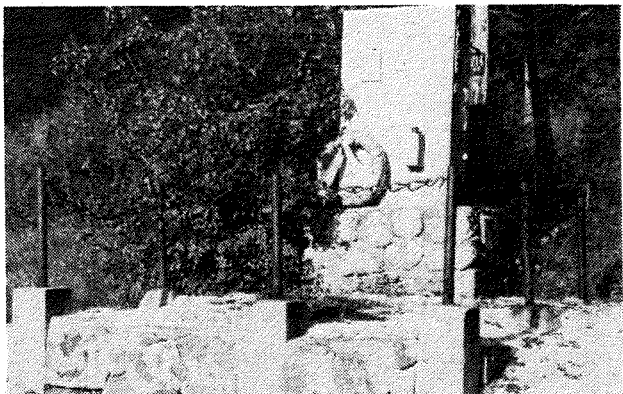
FRANC JEŽOVNIK

ČRNIVEC

Obnovili so spominsko obeležje

Okupator je ob cesti med Kamnikom in Gornjim gradom na Črnicu postavil svojo postojanko, katero so borci Kamniškega bataljona 16. junija 1942 napadli in uničili. S tem je postala cesta od Črne do Nove Štife prosta. V boju na Črnicu je padel Rudi Pirš. V spomin nanj in na ta boj so na tem kraju ob 10-obletnici osvoboditve postavili spominsko obeležje, za kar je poskrbel občinski odbor ZZB NOV Kamnik. Ob pomembnih obletnicah in spominskih dnevih bližnji prebivalci in organizacije položijo k spomeniku cvetje in venec. Pred kratkim so obnovili tudi napisa na obeležju, da se bolje vidi komu v spomin stoji spomenik na tem kraju.

B. B.

Spominsko obeležje na Črnicu.

B. B.

LJUBLJANA

Zahvala in pomoč

Na razširjeni seji predsedstva odbora borcev vojaškega šolstva, ki je bila 10. oktobra v Ljubljani, so ugotovili, da je bila proslava 35-obletnice oficirske šole in 15. brigade - Belokranjske, 3. septembra v Metliki, na visoki kakovostni ravni. Tudi odkritje spominske plošče v Geršičih, ki je bilo isti dan, je bilo zelo pristrčno. V zvezi s tem so navzoči sklenili, da je treba prebivalcem Geršičev in okolice poslati zahvalno pismo, jim z nakupom cementa pomagati pri graditvi novega mostu čez Lahinjo in jim prikočiti na pomoč pri organizaciji taborjenja, ki ga načrtujejo za mlade že prihodnje leto. Vsem, ki so največ prispevali pri izvedbi omenjenih prireditev, so izrekli ustno pohvalo, sredstvom javnega obveščanja, ki so prizadevno in uspešno obveščala o tem pa bodo poslali pismeno zahvalo.

V nadaljevanju seje so se dogovorili o vsem potrebnem za zbiranje gradiva za monografijo vojaškega šolstva, ki bo pripravljena v rokopisu predvidoma 1981. leta. V zvezi s tem so sprejeli napotke kaj naj bi bilo zajeto v tej knjigi, ki jo bo napisal Stanko Petelin. Za konkretno akcijo in opravila v zvezi s tem pa so pooblastili komisijo, ki je že imenovana.

BRANKO BLENKUŠ

MARIBOR

Rdeči nageljčki na prsih

Krajevne skupnosti Miloš Zidanšek, Angel Besednjak, Jožica Flander in Slavko Slander, so v torek 3. t. m. priredile skupno srečanje nabornikov in družbenopolitičnih delavcev iz teh štirih KS.

Dvorana tovarne Swaty je bila polno zasedena, kar kaže na pozornost, ki jo izkazujemo takim izrednim dogodkom, ko se mladi prvič v življenju spoprimejo s povsem drugačnimi življenjskimi okolnostmi, kot so jih bili navedeni doma pod okriljem staršev ter v družbi bratov in sestra.

Z rdečim nageljčkom na prsih, mladostno sramežljivi, a vendar samozavestni so poslušali pozdravni in vzpodbudni ter ohrabrujoči govor tov. Petra Ivanuša, ki jim je prikazal današnji človeški, tovariški in demokratični odnos med oficirji in rekruti-vojaki, s poudarkom na bistvene razlike v pogojih služenja vojaškega roka danes in nekdaj. Zaželel jim je, da bi častno opravili to svojo domovinsko dolžnost ter se po odsluženem roku vrnili v našo sredino in nam tu bili v pomoč pri reševanju krajevnih potreb. Saj bodo takrat že zreli in izkušeni možje, z izoblikovanimi načeli o ciljih in smernicah naše socialistične družbe.

Slovesnost je bila popestrjena s petjem, recitacijami in skeči mladine osnovne šole Angel Besednjak, otroškega vrteca Jožica Flander idr.

JOŽICA ŠKOFCA

LOŠKA DOLINA

Spomin na Janeza Hribarja

Dne 23. oktobra 1978 je poteklo enajst let od smrti znanega revolucionarja, narodnega heroja in iniciatorja ustanovitve Kovinoplastike Lož Janeza Hribarja.

V spomin na to obletnico je osnovna šola v Starem trgu, ki nosi njegovo ime, skupno s Kovinoplastiko iz Loža organizirala komemorativno svečanost.

O liku pokojnega Janeza Hribarja je spregovorila mladinka Tanja Lavrič, delegaciji mladincev iz Kovinoplastike pa sta položili venec pred doprnsni kip pri osnovni šoli v Starem trgu in na pokopališče v Ložu.

Na komemorativni svečanosti je sodeloval tudi moški pevski zbor DPD Svoboda Loška dolina, recitatorji, prisostvovali pa so tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij.

S. B.

DOBROVA PRI LJUBLJANI

Izlet na Pohorje

Krajevna organizacija vojaških vojnih invalidov Dobrova pri Ljubljani je v nedeljo, 24. septembra organizirala za svoje člane izlet na Pohorje. Z enim avtobusom in štirimi osebnimi avtomobili smo se odpeljali iz Dobrove skozi Ljubljano in Celje in se ustavili v Frankolovem, kjer so Nemci tik pred osvoboditvijo obesili ob cesti devetindeset talcev, enega pa ustrelili. Ob spomeniku tem žrtvam sta nam člana naše organizacije Maks Jovan in Franc Florjan pripovedovala in pojasnila ta gnusni zločin. Žrtve smo počastili z enominutnim molkom, nato pa smo se odpeljali proti Oplotnici, kjer sta nas pričakala predstavnika tamkajšnje borčevske organizacije Franc Kranjc in Milan Ivanuš-Vencelj. Franc Kranjc-Gašper se je z nami v avtobusu odpeljal vse do Osankarice in Treh žebelj, zadnjega bojišča Pohorskega bataljona. Vso pot nam je pripovedoval o življenju ljudi v teh krajih pred vojno, v času NOB in po vojni. Z Osankarice smo v koloni s praporom na čelu odšli do Treh žebelj.

Udeleženci izleta so se še posebno zanimali za delo in življenje ter za zadnji boj bataljona, ker je v tem boju sodeloval tudi Franc Kunaver-Sulc, Pavlačev iz Stranske vasi pri Dobrovi. Težko ranjenega so Nemci ujeli in ga ustrelili kot talca.

Po vrnitvi z bojišča pri Treh žeblih, smo si ogledali muzej na Osankarici, skozi katerega nas je popeljal kustos Milan Ivanuš-Vencelj, za kar se mu najlepše zahvaljujemo.

JOŽE KOMAT

REČICA OB SAVINJI

Trideset let plodnega dela

Dne 7. 10. 1978 je osnovna strelska organizacija »Slavko Slander« v Rečici ob Savinji proslavila svoj jubilej, 30-letnico ustanovitve in plodnega dela. Praznovanje je bilo združeno s krajevnim praznikom, ki ga prebivalci KS Rečice ob Savinji proslavljajo 6. oktobra in sicer v spomin na dni, ko je pred 35 leti, 6. oktobra 1943 leta Slandrova brigada uničila sovražnikovo orožniško postojanko.

Slovesnost je bila v navzočnosti predstavnikov KS in drugih v Prosvetnem domu v Rečici ob Savinji. Njen predstavnik je v slavnostnem govoru nanizal uspehe in težave, s katerimi se je srečevala v 30. letih njenega dela. Med drugim je tudi poudaril, da njeno delo ne sloni samo na strelskem športu, marveč da njeni člani tudi plodno delujejo v družbenopolitičnih, društvenih in športnih organizacijah v KS. Posebna skrb je bila in bo v prihodnje na pridobivanju novih članov zlasti iz vrst mladih, s čimer bo podana še trdnjša osnova na razvijanju strelskega športa in s tem tudi na usposabljanju obrambne pripravljenosti.

Po sklepu občinske strelske zveze Mozirje so bila na slovesnosti podeljena strelska odličja. Zlata plaketa je bila podeljena OSO »Slavko Slander« za njeno uspešno 30-letno plodno delo. Za prizadevnost in dolgoletno delo v strelstvu pa so sprejeli odličja: Stevo Farbaš zlato, Ciril Koren srebrno, Marjan Gračner, Ludvik Klinar in Ivan Zeleznik bronasto plaketo in Jože Podrižnik zlato medaljo. Jubilejne plakete pa so bile podeljene Francu Nadvežniku, Ivanu Jeraju, Zdravku Novaku, Zdravku Hriberšku in Alfonzu Blekaču.

OSO »Slavko Slander« pa je podelila priznanje za dobro sodelovanje KS, Prosvetnemu društvu, Športnemu društvu »Mladost« iz Rečice ob Savinji ter občinski strelski zvezi Mozirje.

TONE MODRIJANČIČ

GRIŽE

Planinci in borci na Kozari

Planinsko društvo Zabukovica je v letošnjem načrtu dela pripravilo tudi izlet na Kozaro in v Jasenovac, ki so ga uresničili minulo nedeljo. Izleta se je udeležilo 52 članov planinskega društva in ZB Griže. Med njimi so bili možje rojeni pred 70 in več leti, ki so pogumno prenašali napore enodnevnega izleta. Vsi pa so občudovali Kozaro in prisluhnili besedam domačina, ki jim je govoril o veliki bitki na Kozari.

V Jasenovcu so se poklonili številnim žrtvam tega ustaškega taborišča.

Kljub napornem dnevu pa so prav vsi izrazili željo, da bi se kaj radi še srečali na takem ali podobnem izletu.

FRANC JEŽOVNIK

LJUBLJANA-SIŠKA

Uspel 2. teden upokojencev v Ljubljani-Siška

Po zelo uspešnem 2. tednu upokojencev zasluži posebno zahvalo pokrovitelj skupščine občine Ljubljana-Siška predsednik inž. Franc DEJAK in vse družbeno politične organizacije, krajevne skupnosti, organizacije združenega dela, osnovne šole in vzgojno varstveni zavodi, ter vsi posamezniki, ki so po svojih močeh pripomogli, da je teden upokojencev uspel.

Letošnji program in tudi organizacija sta bila mnogo bolj kvalitetna kot lansko. Posebno zahvalo zasluži komisije za socialno skrbstvo in varstvo pri krajevnih skupnostih, saj so obdarile nad 480 upokojencev-bolnikov.

Organizacije združenega dela, posebno Pivovarna UNION, SLOVIN-ALKO, LITOSTROJ, KOLOR, AGROSTROJ, DEKORATIVNA itd. so povabile upokojence na ogled tehničnega razvoja tovarn ter na zakusko.

Svečana kulturna prireditev je bila v dvorani kino Šiška, omenimo pa naj še prireditve po krajevnih skupnostih, društvu upokojencev Vižmarje, Medvode, Smlednik in Ljubljana-Siška.

Praznovanje tedna upokojencev je bilo zaključeno 30. septembra, ko se je s posebnim vlakom odpeljalo v Črnomelj 630 upokojencev. Tamkajšnje družbenopolitične organizacije so priredile kulturni program, upokojence iz Šiške pa je pozdravil zgodovinar Franc Vitkovič, ki je ob tej priložnosti dejal, da je bila Bela Krajina nekoč revna dežela, saj je emigriralo v tuje države 65 odstotkov delovnih ljudi, medtem ko danes Bela krajina preživlja novo prerojeno gospodarsko in politično življenje.

Upokojenci so položili venec na GRICKU nad Črnomljem in k spomeniku komandantu NOV Slovenije Stanetu Rozmanu.

Upokojenci iz Šiške želijo, da bi teden upokojencev nadaljevali, saj je takšno srečanje dokaz razumevanja za minulo delo.

VINKO BOVCON

Spomin na srečanje slovenskih invalidov

SLOVENJ GRADEC

Invalidi na Osankarici

Invalidi občine Slovenj Gradec so si ob nedanem izletu na poti najprej ogledali Stari pisker v Celju, se ustavili v Frankolovem ter se poklonili pred spomenikom obešenih talcev. Tajnica društva Mara Mithans pa je prebrala sestavek o dogodku na Frankolovem.

Invalide je zatem vodila pot v osrčje pohorskih gozdov. Na Osankarici so si pod strokovnim vodstvom ogledali še spominski muzej.

Na kraju, kjer je padel legendarni pohorski bataljon, so se poklonili spominu padlim herojem.

ADOLF ANKON

NOVA GORICA

Zbor primorskih prostovoljcev

Zveza primorskih prostovoljcev, borcev za severno mejo 1918-1919 Nova Gorica, je priredila ob 60-letnici bojev za severno mejo, slavnostno zborovanje prostovoljcev, borcev Tržaškega bataljona, ki je bilo 1. oktobra v stavbi skupščine občine Nova Gorica.

Na srečanju se je zbralo 29 borcev in številni predstavniki družbenopolitičnih organizacij in občanov. O poti Tržaškega bataljona in bojih za severno mejo je spregovoril Vladimir Gradnik, nekdanji borec Tržaškega bataljona, v imenu gostiteljev pa sekretar občinskega odbora ZZB NOV Nova Gorica Franc Vidič.

Predsednik zveze primorskih prostovoljcev za severno mejo VLADIMIR GRADNIK, izročila soborcu JOŽEFU COTIČU iz Vipave knjigo »Krvavo posočje«, ki govori o bojih v katerih je tudi Cotic sodeloval (Foto: M-G.)

»Šestdeset let mineva od našega prvega srečanja, ko smo se leta 1918 zbrali na naši severni meji na poziv tedanje deželne vlade v Ljubljani in na klic tedanjega majorja in pozneje generala Maistra v Mariboru. Slovenska severna meja, slovenski kraji in ljudstvo je bilo v nevarnosti pred novim grabežljivim pohodom avstrijsko-nemškega potujčevanja in prisvajanja naših krajev,« je uvodoma dejal polkovnik Vladimir Gradnik na zborovanju veteranov v Novi Gorici, ki se kot avstrijski vojak po razpadu Avstroogrske niso hoteli vrniti na Primorsko, kajti italijanski fašizem se je vse bolj bohotil. Prostovoljno so se priglasili mariborskim vojnim oblastem in ustanovili Tržaški bataljon, v katerem je bilo nad 500 borcev in 30 oficirjev. Več kot 200 Primorcev pa se je borilo še v drugih enotah. Vseh primorskih borcev-prostovoljcev je bilo na naši severni meji okrog 800.

Po 60 letih je prišlo v Novo Gorico le še 29 veteranov. Sedeimndvajset še živečih borcev-prostovoljcev, se zborovanja iz upravičenih razlogov ni udeležilo. Za organizacijo srečanja in pomoč so se zahvalili predstavnikom novogoriške občinske skupščine. Ob navzočnosti predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in občanov je predsednik Zveze primorskih prostovoljcev, borcev za severno mejo 1918-1919 Nova Gorica, Vladimir Gradnik, na zborovanju podelil borecem prostovoljcem knjigo »KRVAVO POSOČJE«, ki naj bi jih spominjala na obletnico začetka bojev za severno mejo in tudi obletnico konca I. svetovne vojne ter na 60-letni jubilej.

Knjigo so prejeli: Stanislav Ferjančič, Jože Gabrijelčič, Franc Korenčič, Anton Franjč, Jakob Gradnik, Alojz Skok, Matija Križmanič, Jožef Cotic, Franc Gabrijel, Rafael Spanjul, Jožef Roman, Rudolf Podgornik, Franc Cerovšek, Aldo Primožič, Vladimir Gradnik, Albin Colja, Franc Bandelj, Ciril Gregorič, Ferdinand Uršič, Ivan Boltar, Božo Saksima, Ivan Saksima in Franc Vidmar.

Po kulturnem sporedu, v avlo stavbe občinske skupščine, so odprli tudi razstavo slik, skic in trofej Soške fronte iz I. svetovne vojne. Na začetku slovesnosti pa je delegacija zborovanja položila venec pred spomenikom padlih v Solkanu, naši najmlajši pa so prenesli zbranim borbene pozdrave pionirske organizacije.

MILE GOJKOVIČ

POSTOJNA

Postojnski borci na izletih

Mestni odbor ZZB NOV iz Postojne je letos organiziral za svoje člane kar šest izletov v kraje znane iz NOB.

Prvi izlet jih je vodil v Vinico, v rojstni kraj Otona Župančiča, kjer je bila tudi proslava četrte prekomorske brigade.

Maja so obiskali Jasenovac, Kozaro, Jajce, Drvar. Avgusta so bili v Kumrovcu, septembra so si ogledali Štajersko in Koroško. Ob 35-letnici priključitve Primorske in otokov k matični domovini, so se udeležili v velikem številu osrednje proslave v Komnu. Zadnji letošnji izlet pa je člane ZB popeljal v slovensko Benečijo onkraj meje in breginjski kot na naši strani.

I. M.

ORMOŽ

Invalidi ormoške občine so zborovali.

Vojaški vojni invalidi in družinski upravičenci ormoške občine, so se v soboto, 7. oktobra 1978 zbrali v Ormožu in se v predkongresnem vzdušju 8. kongresa ZB NOV Jugoslavije pogovorili o težavah, ki jih tarejo. Na področju celotne občine živi 14 osebnih vojaških vojnih invalidov iz NOV, 40 družinskih upravičencev iz NOV, 14 osebnih vojaških mirnodobskih invalidov, 3 upravičenci CŽV, 3 osebni vojaški invalidi iz prve svetovne vojne in 19 družinskih upravičencev iz prve svetovne vojne.

Pogovorili so se o uresničevanju zakonskih določil, o njihovih pravicah in o težavah, ki tarejo zlasti starejše vojaške invalide.

Ostro so obsodili nerazumljiv odnos sprejemanja članov in dodeljevanju prostih mest na rekreacijo v invalidskem rekreacijskem centru Strunjan. Zanimivo je bilo prisluhniti razpravi o zvišanju odstotka invalidnosti osebnim vojaškim invalidom, katerim se zaradi staranja stanje vedno slabša. Vedno prisoten problem zdravniških komisij, ki ne poslušajo dovolj hitro, je bil zopet na dnevnem redu.

Pogovarjali so se tudi o davčnih olajšavah za osebne vojaške invalide, ki bi jih občina morala urediti. Razprava je pokazala, da imamo nešteto odprtih vprašanj, o katerih bi veljalo razmisliti ne samo v občinskem merilu, ampak tudi v regijskem in celo republiškem. Naši vojaški invalidi in družinski upravičenci so glasno povedali, da tudi v tem delu severnovzhodne Slovenije žive ljudje, ki so žrtvovali svoje zdravje za boljši jutri in da se ti ljudje hočejo enakopravno vključevati v naš samoupravni danes.

VRHNIKA

Srečanje vrhniških borcev, kurirjev in aktivistov

Konec preteklega meseca so se na Vrhniki sestali organizatorji narodnoosvobodilnega gibanja z območja te občine, terenski delavci in aktivisti ter kurirji, ki so delovali na kurirski postaji TV-17 za Ljubljanskim vrhom. Pobudnik in organizator tega srečanja je bil občinski odbor ZZB NOV Vrhnika in odbor kurirjev, ki so delovali na TV-17.

Na srečanju, ki je imelo predvsem delovni značaj, so se dogovorili, kako bodo v prihodnje dopolnjevali zgodovino iz časa NOB na vrhniškem območju saj ugotavljajo, da je obdobje narodnoosvobodilnega gibanja še vse premalo zabeleženo. Tu je izrednega pomena knjiga domačina pisatelja Karla Grabeljška-Gabra, v kateri avtor opisuje dogodke med NOB na območju vrhniške občine. Mnenje udeležencev NOB pa je, da bi bilo potrebno številne dogodke iz revolucionarnih dni še podrobneje opisati in jih osvetliti ter mnoge, ki še niso zapisani zapisati ter jih tako obvarovati pred pozabo.

Prav tako bodo morali borci in aktivisti tudi v prihodnje posvečati skrb spomenikom in pomnikom, posvečenim dogodkom in osebnostim iz NOB, saj je na območju občine še veliko krajev znanih iz NOB, ki še ni niso obeleženi. Beseda je tekla tudi o ureditvi spominske partizanske sobe, katera bi nedvomno sodila v sestav muzeja v bistriškem gradu.

Zbrani so tudi poudarili, da se danes borci in aktivisti vse premalokrat sestajajo na takšnih delovnih srečanjih in da bi se morali teh srečanj udeležiti tudi mladi, saj predstavljajo tradicije NOB in izkušnje pridobljene v izgradnji socialistične ureditve bogato in neizčrpno zakladnico v vzgoji in dejavnosti mlade generacije.

Popoldan so si udeleženci tega srečanja ogledali lani obnovljeno kurirsko postajo TV-17 na Slemenih za Ljubljanskim vrhom, kjer jih je čakalo tudi partizansko kosilo. Zanj je poskrbela Lovska zveza Ljubljana - gojitveno lovišče Ljubljanski vrh, ki je prispevalo divjega prašiča. Celotni del popoldanskega srečanja pa je uspešno izpeljala občinska konferenca ZRVS Vrhnika.

FRANC KRAJNC

Franc Veber

Septembra smo ga gorskim pokopališču pokopali Franca Vebera iz Spodnjih Gorij. Rodil se je leta 1909. Prve dni okupacije je bil aktivist in simpatizer NOG, januarja leta 1944 se je aktivno priključil borcem NOV.

Peter Bončina

V Idrije je umrl v 51 letu starosti Peter Bončina. S šestnajstimi leti je bil prisilno mobiliziran v italijansko vojsko. S 17 leti je leta 1943 stopil med partizane. Med NOB je deloval na različnih področjih. Doživel je tragedijo 27. januarja leta 1944, ko so Nemci napadli partijsko šolo v Cerknem. Kot član Knoja je bil dolgo časa osebni spremljevalec sekretarja IO OF Slovenije in pozneje prvega predsednika slovenske vlade Borisa Kidriča. Prejel je številna odlikovanja.

Ivana Šunta

V 78-tem letu starosti je umrla Ivana Šunta iz Gor nad Dolom pri Hrastniku. Zaradi podpiranja in prežimovanja prvih partizanov je bila v letu 1941 aretirana in vsa njena družina odpeljana v zapore. Njen sin Franci je bil ustreljen kot talec v Mariboru leta 1942. Vsa izmučena in izčrpana se je vrnila leta 1944 domov.

Jože Resman

V 56 letu starosti je umrl Jože Resman. Maja leta 1942 je stopil med partizane v tako imenovani Kočevski bataljon. Preživel je vse boje po Kočevski. Bil je komandant jurišnega bataljona 14. divizije in nosilec več odlikovanj. Po činu je bil kapetan. Pokopali smo ga v Dolgi vasi pri Kočevju.

Zdravko Čečko

Zdravko Čečko se je rodil leta 1925 v Prvačini. V začetku leta 1943 so ga kot mladoletnega Italijana internirali v posebni delavski bataljon. Po razpadu Italije se je vključil v NOB, bil je borec Gradnikove brigade vse do konca vojne. Za zasluge med vojno in po njej je prejel več odlikovanj in priznanj.

Zofija Obersnel-Kavšek

V Divači smo pokopali Zofijo Kavšek, rojeno Obersnel, ki je umrla v bolnišnici Petra Držaja v Ljubljani. Dočakala je 87 let. Med vojno je s svojim možem živela in sodelovala z OF v Novem mestu. Oba njena sinova sta bila partizana. Zofija je za svoje sodelovanje v NOB prejela odlikovanje za slug za narod.

Janez Magajne

V Žalcu smo pokopali Janeza Magajneto, rojenega leta 1901 v Masorah blizu Idrije. Od leta 1942 je bil aktivist OF Krnice. Spomladi leta 1943 je bil komandir sanitetne postaje št. 2 med Krnicami in Jagrščami. Svoje naloge je vestno izvrševal in ostal aktiven kot predsednik gospodarske komisije idrijskega okrožja vse do osvoboditve.

Marija Dvorak

Ko smo se pred petimi meseci poslovili od Antona Dvoraka nismo mislili, da bomo tako kmalu izgubili tudi njegovo ženo Marijo. V avgustu smo se od nje poslovili na tržškem pokopališču. Zaradi sodelovanja in pomoči NOG je bila leta 1942 z mladoletno hčerko izseljena v Nemčijo. Po letu in pol se je vrnila in se ponovno vključila v delo OF.

Anton Skvarča

Na pokopališču v Planini pri Rakeku smo pokopali Antona Skvarčo, ki se je rodil pred 84 leti v Podkrajju nad Ajdovščino. Bil je udeleženec prve svetovne vojne. Kot delavec proletarec se je že v stari Jugoslaviji boril za pravice delavcev. Za NOG je požrtvovalno deloval vse do leta 1944, nato je bil aretiran in odpeljan v internacijo.

Dragi Vidi v zadnje slovo!

Dne 18. avgusta tega leta smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od naše Marije Kovačič-Vide.

Rojena je bila 14. januarja 1926 v Ljubljani. Tri in polletni ji je umrla mati in ko je oče v hudi gospodarski krizi kmalu za tem zgubil delo, sta ona in brat Lojze odšla v rejo. Vida je od tedaj dalje živela sama pri teti, pri Erzenovih v Vižmarjih pri Ljubljani. V Šentvidu je dovršila osnovno in meščansko šolo. V času težkih vojnih dni, ko je nemški okupator zasedel naše kraje ter uničeval vse, ki so se mu kakor koli zoperstavili in zlasti tiste, ki so se združevali v vrstah OF, AFŽ, ZSM, se je Vida, čeprav komaj šestnajstletna, takoj vključila v mladinsko organizacijo Šentvid-Vižmarje ter v sredini leta 1943 postala skojevka in kurirka tega terena. Njena izredna aktivnost v SKOJ, kakor tudi aktivnost njene sorejne Zanke, ni ostala prikrita Nemcem in zlasti ne domačim izdajalcem-belogardistom.

Na poletje 1944, ko se je teror stopnjeval in ko je bil pri Erzenovih izdan bunker vosovske skupine, je tudi Vida odšla k partizanom.

Najprej je bila mladinska aktivistka na terenu Smlednik, brž za tem, v juliju 1944 pa je bila poslana na medvoški teren, kjer je bila septembra huje ranjena v nogo. Po vrnitvi iz bolnišnice Franje pa do osvoboditve je bila članica okrajnega komiteja SKOJ za Selško in Poljansko dolino in nato članica okrožnega komiteja SKOJ Škofja Loka. S toplo in prepričljivo besedo je osvajala mlade, jih pridobivala za organiziran upor ter jih povezovala v nove in nove odbore ZSM in grupe SKOJ. Z izrednim smislom se je posvečala delu s pionirji v obeh dolinah, med drugim je tudi bila idejni in akcijski vodja znane pionirskega odreda Ratitovec v Železnikih. Delu s pionirji pa je Marija Kovačič-Vida posvetila vse svoje nadaljne življenje, do svoje prerane smrti. Dopolnjevala je znanje in bila trideset let urednica v uredništvu prvega slovenskega tednika za otroke Pionirskega lista. Družini in delu se je predajala z vsem svojim bistvom in energijo, skromna in plemenita kot je bila, zase ni nikoli nič terjala, – za soljudi pa je bila vedno odprtega srca in rok.

Draga Vida, radi smo te imeli in cenili smo tvojo plemenitost, doslednost in iskrenost v ravnanju, a ko smo se od tebe poslovili, smo se zavedali, da smo izgubili človeka redkih kvalitativ – človeka, ki je tudi sam kdaj potreboval vzpodbud in pomoči, a ti je verjetno v danih trenutkih nismo zadosti prožili.

Januša Bizant-Babič

Nenehno do novih spoznanj in izkušenj

V zadnjem času smo ob materialnem in družbenem razvoju naše družbe dosegli tudi v zvezi rezervnih vojaških starešin na številnih področjih njenega delovanja nedvomno velike uspehe, ki so povezani z dosežki in uspehi številnih občinskih in osnovnih organizacij in aktivov zveze rezervnih vojaških starešin, ki so že našli mesto v delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih, šolah itd.

Za letošnje leto je bila za rezervne vojaške starešine načrtovana samo ena tema s poudarkom na obrambi in odporu mest v splošni ljudski obrambi vojni. Pa vendar so se aktivni, osnovne in občinske organizacije ZRVS lotile še drugih del, ki so nedvomno prispevale svoj veliki delež k zastavljenim ciljem pri krepitvi naših obrambnih sposobnosti.

»Predavanja in seminarji so v večini organizacij in aktivov dobro obiskani, nekaj pa je seveda organizacij v Sloveniji, ki se s številno udeležbo še ne morejo pohvaliti. Ob tem pa ne smemo pozabiti tudi tega, da se nekaterih predavanj mimo rezervnih vojaških starešin, udeležujejo tudi drugi udeleženci obrambnih struktur, družbenopoliti-

nja, ki je bilo 30. septembra ob 35-letnici priključitve Istre, slovenskega Primorja, Reke, Zadra in otokov k Jugoslaviji. Reka in njena občinska organizacija ZRVS je bila letos organizator in domačin drugega, že tradicionalnega medregijskega športnega srečanja ZRVS iz obalno kraške, severnoprimorske, notranjske, puljske in reške regije, garnizona Pula in Reke in občinske konference ZSMH iz Reke. Ekipa se sestavljala po dva, štiri in šest članov ZRVS. Na startu je bilo 30 ekip, od tega se je 6 ekip prijavilo za plavanje, za šah 7, za streljanje 8 in za kegljanje 9 ekip, v katerih je sodelovalo 124

osvojila ekipa obalno kraške regije Koper. Imela je najbolj izenačene tekmovalce. Njena zmaga je zaslužena, saj je osvojila kar tri od štiri možne zmage.

Ekipna uvrstitev: Kegljanje: 1. ZRVS Pula, 2. ZRVS Rijeka in 3. ZRVS Nova Gorica.

Streljanje: 1. ZRVS Koper, 2. ZRVS Ljubljana-center in 3. ZRVS Postojna.

Plavanje: 1. ZRVS Koper, 2. garnizon JLA Rijeka in 3. ZRVS Postojna. Šah: 1. ZRVS Koper, 2. ZRVS Rijeka in 3. Garnizon JLA Pula.

V kegljanju je med posamezniki dosegel najboljši rezultat Jože Balc iz Postojne, v streljanju Darij Pon iz Kopra, v pla-

kozjem. Lani smo se srečali v Zagrebu in podpisali listino o pobratenju, kjer tudi piše, da morajo biti ta srečanja v krajih znanih iz NOB in da se mora takih srečanj, poleg borcev seveda, udeleževati v velikem številu tudi mladina.

Ob koncu minulega meseca smo se tako zbrali člani ZRVS, borci in mladina obeh organizacij pred mariborskim muzejem revolucije odkoder smo po obisku nadaljevali pot na Duh na Ostrem vrhu in se poklonili spominu Djura Djakovića, sekretarja KP Jugoslavije, ki je bil 1929 leta na tem mestu ubit.

Pred spomenikom so nas pričakali tudi učenci

del pohorski bataljon, so tovariši iz Zagreba položili pred spomenik venec, o zadnjem boju pohorskega bataljona pa je govoril nekdanji komisar čete Lackovega odreda Jože Romih.

V družabnem srečanju, ki je žal kaj hitro minilo, smo se morali posloviti od naših gostov in tih pohorskih gozdov. Prihodnje leto pa zopet na svidenje v SR Hrvatski.

Že četrto tovariško srečanje

Konec septembra so se v tišinskem gasilskem domu spet zbrali člani krajevnih organizacij ZRVS murskosoške

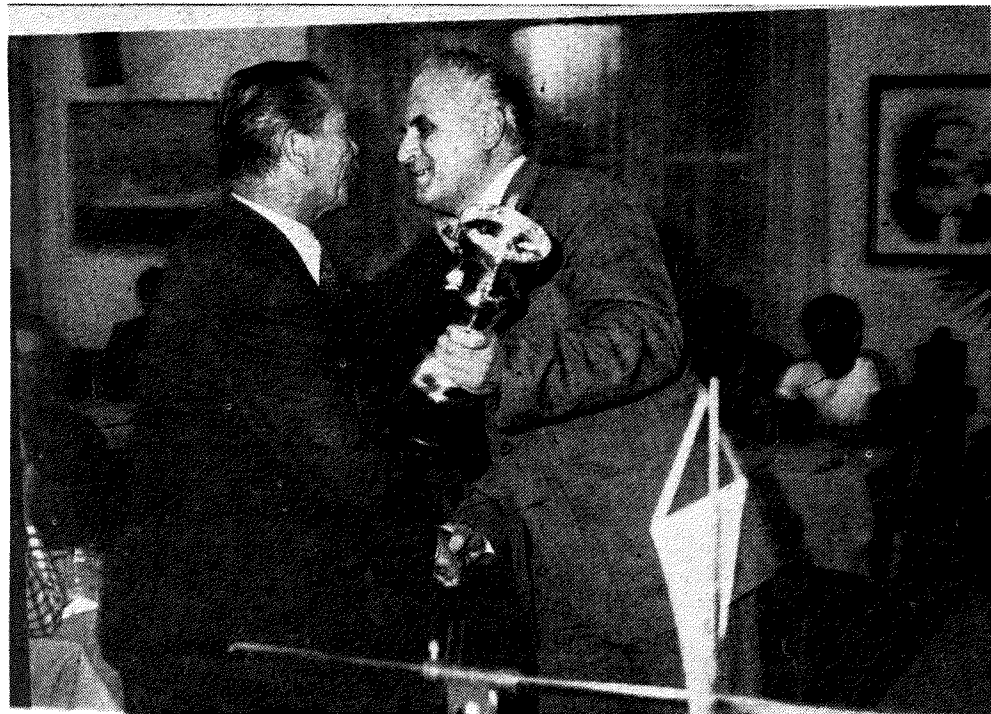
domače KO ZRVS, saj je prvo mesto osvojila druga ekipa krajevnih organizacij ZRVS Tišina pred prvo ekipo te organizacije in ekipo osnovne organizacije zveze socialistične mladine CPŠ Murska Soba. Tem ekipam so sledile ekipe OO ZSMS Petanjci, KO ZRVS Turpolje, KO ZRVS Park, KO ZRVS Fokovci, KO ZRVS Kuzma, KO ZRVS Center, ekipa strelcev, OO ZSMS Rankovci, ter KO ZRVS Beltinci.

Med posamezniki je zbral največ točk (219) Zoran Bagaroš iz Petnjec, samo točko manj je dosegel Jože Rogač iz Tišine, medtem ko je z 214 točkami osvojil tretje mesto Jože Gomboc iz Tišine.

Srečanja v Tišini so se udeležili tudi člani predsedstva občinske konference ZRVS Murska Soba, ki so sicer imeli prav ta dan pomemben sestanek. S sodelovanjem na tekmovanju pa so veliko prispevali k pomenu tovrstnih tovariških srečanj, ki se v soboški občini vrste že četrto leto.

Delo mladih teritorialcev v sliki

Občinski štab za teritorialno obrambo v Murski Soboti je pripravil razsta-

Predsednik konference ZRVS Zveze občin Reke, general Milan Klobas izroča pokal predsedniku obalno kraške regije Koper, polkovniku Ivanu Puntarju. (Foto: M. G.)

V enote teritorialne obrambe se vključuje vedno več mladink. (Foto: F. M.)

tičnih organizacij in zlasti mladina. To pa nedvomno tudi dokazuje, da zveza rezervnih vojaških starešin daje velik prispevek tudi k obrambnemu usposabljanju širšega kroga prebivalstva in ne samo svojega članstva,« je med drugim zapisano v poročilu o delu zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. Da je temu res tako, pogledajmo kaj nam pišejo naši sodelavci iz Nove Gorice, Murske Sobe in Kozjega!

Koprčani najboljši med najboljšimi

Konferenca Zveze rezervnih vojaških starešin občine Rijeka je bila pokrovitelj športnega sreča-

tekmovalcev. To so bili najboljši športniki med rezervnimi starešinami, aktivnimi starešinami in mladinci, tisti, ki so se izkazali v svojih sredinah na množičnih predtekmovanjih v katerih je nastopalo nekoliko tisoč pripadnikov rezervnih in aktivnih starešin JLA in mladine. V ekipo so se lahko uvrstili samo člani ZRVS, člani starešin JLA in člani ZSMJ.

Posebne odlike srečanja, kar je tudi general Milan Klobas v svojem govoru še posebej poudaril, so bile izenačenost ekip in tekmovalcev, njihova srčnost in dobra fizična pripravljenost.

V skupnem plasmanu je zaslužno prvo mesto

vanju Janez Mirkovič iz Kopra in Ivan Grubeš iz Reke, v šahu pa Izidor Jelenc iz Kopra.

Tretje srečanje dveh bratskih organizacij

Štiri leta je tega, ko so se začeli prvi tesnejši stiki in sodelovanje med predstavniki krajevnih organizacij ZRVS iz Kozjega, ki združuje vse članke zveze rezervnih vojaških starešin iz ožjega predela Kozjanskega in med osnovno organizacijo ZRVS »Braco Nemet« iz Zagreba.

Prvo srečanje je bilo pred dvema letoma v

tamkajšnje osnovne šole in predstavnik družbenopolitičnih organizacij KS Selnica ob Dravi Albin Žunko.

Pionirji osnovne šole so obema predsednikoma ZRVS izročili šopke cvetja z željami, da še obiščejo njihov kraj, saj bi moralo biti takih srečanj, ki imajo globlji pomen, še veliko več.

Tajnik osnovne organizacije ZRVS iz Kozjega pa je zbranim govoril o liku Djura Djakovića in o njegovi poti iz Zagreba do meje, kjer je bil zverinsko ubit s svojim sodelavcem Hačimovićem.

Popoldan smo se odpejlali skozi Maribor in Hoče na Pohorje na Osankarico. Na mestu kjer je pa-

občine na vsakoletnem tovariškem srečanju. Ob takih srečanjih pa se pomerijo med seboj tudi tričlanske ekipe posameznih krajevnih organizacij ZRVS v veččinah, ki jih določijo gostitelji.

Letošnji organizator in gostitelj srečanja je bila krajevna organizacija ZRVS iz Tišine. Za tekmovalce je določila naslednje panoge: metanje bombe, streljanje z malokalibrsko pištolo, štafetni tek z vojaško puško, poznavanje taktičnih znakov in znanje iz topografije.

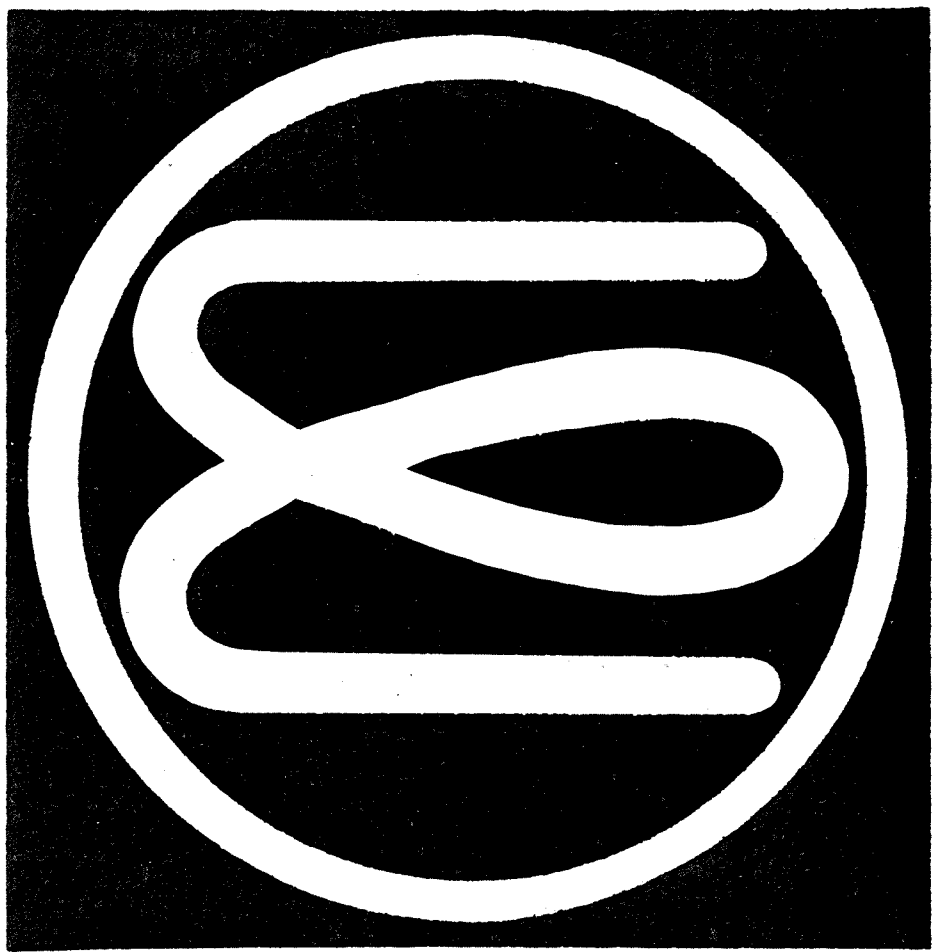
Med dvanajstimi ekipami, med temi so bile tudi ekipe zveze socialistične mladine in občinske strelske organizacije, so imeli največ uspeha člani

vo slik, ki govore o delu in življenju mladincev-prostovoljcev za enote teritorialne obrambe, ki so se letos usposabljali v Vidoncih na Goričkem.

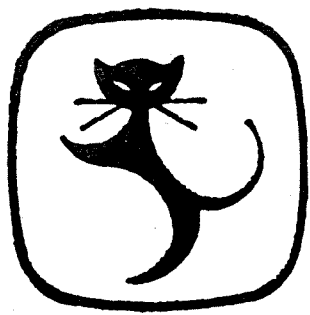
Lepo urejen pano s slikami je bil razstavljen v izložbenem oknu poslopja občinske skupščine v Murski Soboti na Titovi cesti, kjer si ga je ogledalo zares veliko ljudi, posebno še mladine, saj je bila razstava v neposredni bližini zgradbe Centra poklicnih šol ter ekonomskega šolskega centra in centra za blagovni promet.

Prispevke za to stran so napisali:
Mile Gojković
Franjo Rumpf
in Filip Matko

st a

C E R K N O

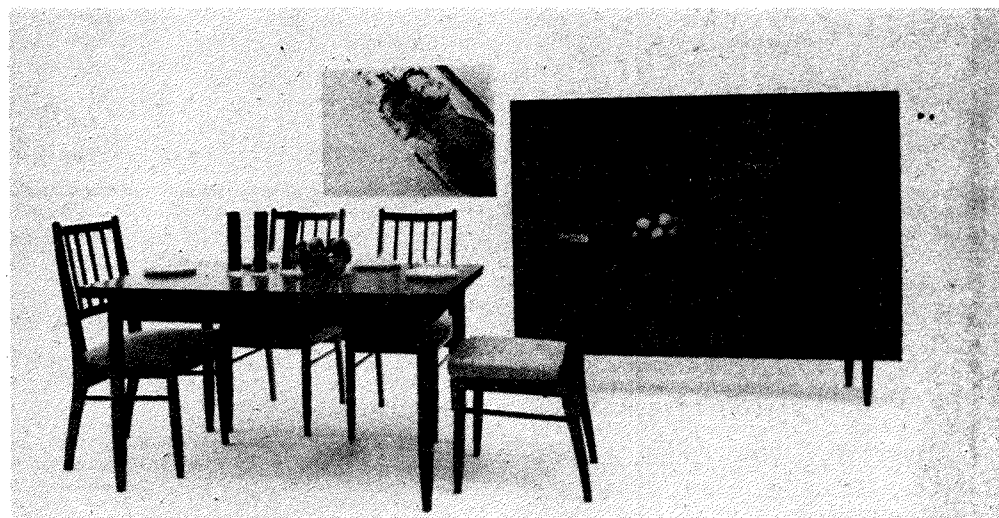

PREBOLD

TEKSTILNA TOVARNA n. sol. o. SLOVENIJA-JUGOSLAVIJA

Izdeluje:

- bombažne in stanične tkanine ter tkanine iz mešanic sintetike z bombažem, barvane in tiskane – oplemenitene po najsodobnejših postopkih
- razne vrste medvlog za lahko in težko konfekcijo
- medvloge za čevlarsko industrijo
- trakove za konfekcijo
- kaširane, plastificirane in metalizirane tkanine
- tkanine za jeans in športna oblačila
- konfekcionirane izdelke za gospodinjstva
- hlačne nogavice v bogati izbiri barv in krojev

brest
cerknica

industrija pohištva Jugoslavija
telefon 061/791-200 telex 31-167

jedilnica
jasna

izdelke si lahko ogledate in
kupite v:

salonu pohištva brest cerknica
v prodajalni brest, v Mariboru
kneza koclja 6

v vseh specializiranih trgovinah
s pohištvom

TEHNIKA – LJUBLJANA n. o. sol. o
Industrija gradbene keramike Trebnje

SINTER

keramične ploščice IGK

Sinter keramične ploščice se izdelujejo po povsem novem tehnološkem postopku suhe priprave surovine in suhega istočasnega stiskanja surovine (mase) in glazure, ter žganja na zelo visoki temperaturi do 1150° C, ki daje izdelku vrsto posebnih lastnosti:

- Izredno trdoto in odpornost glazure
- Izredno upogibno trdoto
- Odpornost na vremenske vplive, temperaturo sonca, ter popolno odpornost na mraz
- Odpornost na kisline in luge
- Odpornost na mehansko obrabo
- Uporabnost

6–7 po MOSH-ovi lestvici
300–400 kp/cm²
upijanje vode
1–3%

ustreza JUS-u, po naročilu izdelujemo popolno kislinsko odporne ploščice zaradi izredne trdote in debeline plasti glazure je le-ta skoraj neuničljiva

- za zunanje in notranje oblaganje
- za tla in fasade
- za industrijo in gospodinjstva
- za balkone in terase
- za posebne namene (ne drseče ploščice)

Izvedba:

Dimenzije:

- glazirane in neglazirane v naravni rdeči in črni barvi
- gladke in nazobčene
- 200 × 200 × 10 in 100 × 200 × 10 mm kalibrirane v 5 nazivnih področjih +0,4 mm

št. 167.

»SOP« KRŠKO

»SOP« specializirano podjetje za industrijsko opremo iz Krškega poklanja našim bralcem in reševalcem nagradnih križank to križanko.
Rešitve te nagradne križanke dostavite na upravo časopisa TV-15 do 13. novembra 1978 z označbo na pisemski ovojnici: »križanka 167«.
Podeljeni bosta dve nagradi – keramična vaza.
Obilo uspeha vam želi

Uredništvo in uprava TV-15

SOP KRŠKŌ

[illegible]

Članom Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918/19

Obveščamo, da nam je uredništvo TV-15 zagotovilo stalno rubriko za obveščanje. Kljub temu, da nas je živih še sorazmerno malo pa vendar so bili mnogi med nami kasneje tudi borci oziroma aktivisti NOB, upamo, da se bo tudi v naših vrstah povečalo število bralcev tega časnika.

KOLIKO NAS JE ŠE?

Pred nami je jubilejno leto, 60-letnica bojev za slovensko severno mejo 1918/19. Prav je, da se ob tej priložnosti še enkrat preštejemo, saj znaša povprečna starost naših članov, ki jim je bil z republiškim zakonom priznan status prostovoljcev-borcev, že 80 in še več let. Zato se tudi naše število od dne do dne krči. S tem pa nastaja vse bolj nujna potreba, da se na prihodnjem republiškem občnem zboru pomenimo o nadaljnjih, takorekoč zaključnih oblikah naše organiziranosti.

V celoti nas je v slovenskih občinah in v drugih jugoslovanskih republikah še približno 1400, od tega v ljubljanski organizaciji (ki obsega nekdanji ljubljanski okraj) še skoraj 400.

Mestni odbor Ljubljana je izkazoval na kraju letošnjega polletja naslednje podatke po občinah: Ljubljana Center 55, Vič Rudnik 75, Šiška 49, Bežigrad 46 in Moste-Polje 16, vsega torej Ljubljana-mesto 241. Nadalje Domžale 21, Ribnica 21, Litija 18, Cerkljani 17, izpod 10 članov pa še Grosuplje, Kamnik, Hrastnik, Logatec, Postojna, Trbov-

lje, Zagorje in Vrhnika, neredko le še po 1 ali 2 člana. V ljubljanski odbor je zajetih tudi 35 članov iz drugih republik, živčih večinoma v Zagrebu in Beogradu.

Točnega števila za določen trenutek ne moremo navesti, saj znaša umrljivost v ljubljanski organizaciji že zadnjih nekaj let v povprečju 4 do 6 članov mesečno, sorazmerno toliko pa tudi na področjih naše republike. Zaradi vedno bolj rahlih stikov z našimi zunanjimi poverjeniki peša zaradi njihove starosti in bolehnosti hkrati natančnejša tekoča evidenca.

V občinah zunaj ljubljanskega območja razpolagamo ta čas z naslednjimi podatki: Brežice 37, Celje-Laško-Sentjur 89, Jesenice 46, Krško 21, Kranj 47, Kočevje 17, Ljutomer 50, Radgona 23, Mozirje 25, Maribor 231, Novo mesto 41, Metlika 13, Črnomelj 10, Trebnje 13, Piran 3, N. Gorica 19, Ajdovščina 9, Koper 4, Sežana 8, Tolmin 12, Ormož 54, Ptuj 66, Radlje ob Dr. 15, Ravne-Dravograd 25, Sevnica 28, Slov. gradec 40, Slov. Bistrica 18, Škofja Loka 23, Šoštanj-Velenje 42, Tržič 14, Šmarje pri Jelšah 22 in Zalec 36.

Opraviti imamo torej z občinami, kjer lahko preštejemo člane na prste ene roke in z drugimi, kjer znaša število do 40 ali še več. Žal postaja tudi v večini slednjih organiziranost skrajno šibka, saj razpolagajo večinoma le še z redkimi posamezniki, sposobnimi za opravljanje poverjenjskih in drugih organizacijskih poslov, da ne govorimo o kontaktiranju s člani, oddaljenimi od središč. Mnogim izmed njih bi bila medsebojna tovariška pomoč vsak dan bolj potrebna. Z veseljem in hvaležnostjo pa ugotavljamo, da potrebnim tovarišem predvsem materialno pomagajo naše občinske skupščine, prav tako vzdržujejo dobre tovariške odnose z nami tudi krajevne organizacije Zveze združenj borcev NOV.

Sredi novembra bo organizirala SZ v Mariboru jubilejno srečanje Maistrovih borcev. Vabljeni bodo vsi člani naše organizacije; točen datum, uro in kraj bomo še objavili.

Odkritje spominske plošče

ob 40 letnici ustanovitve meščanske šole v DOMŽALAH

Meščanska šola je bila v Domžalah ustanovljena v šolskem letu 1938/39. Nastanek te šole je pomenil velik napredek v razvoju šolstva v Domžalah in veliko pridobitev – ne le za Domžale, ampak tudi za širšo okolico. Šolski okoliš meščanske šole je obsegal kar 37 vasi. Z nastankom te šole je bila odprta pot k izobraževanju tudi širokemu krogu delavske in kmečke mladine. Še predno je prva generacija dijakov zaključila šolanje, je prišlo do vojne. Okupator je iz šole pregnal vse slovenske učitelje, šolo pa je hotel spremeniti v nasilno ponemčevalnico.

Ta okupatorjeva namera se ni nikoli uresničila! Nasprotno, meščanska šola je postala žarišče revolucionarnega mladinskega gibanja v Domžalah. S pomočjo OF je bila v šolskem letu 1942/43 na šoli ustanovljena mladinska organizacija ZMS. Delo dijakov se je odražalo v politično propagandnih, sabotažnih in drugih akcijah. Dijaki so začeli vstopati v enote NOV. V šolskem letu 1943/44 je ves četrti razred zapustil šolo in odšel k partizanom. Kar 13 bivših dijakov domžalske meščanske šole je dalo svoja življenja v boju za svobodo.

ZB NOV Domžale bo ob 40-letnici ustanovitve meščanske šole v Domžalah, na poslopju šole odkrila spominsko ploščo.

Na odkritje spominske plošče, ki bo v **petek, dne 27. oktobra 1978 ob 12. uri** pred poslopjem bivše meščanske šole, vabimo svoje padlih dijakov, dijakke, borce in aktiviste in druge občane.

Kotlje praznujejo

Odbor za organizacijo proslave v počastitev petintridesete obletnice hotuljskega tabora in praznovanje krajevnega praznika Kotelj vabi krajane, občane, preživele borce in aktiviste, predvsem pa preživele udeležence hotuljskega tabora – na tovariško srečanje.

Praznovanje se je začelo v nedeljo, 22. oktobra 1978, s predvajanjem filma »Samorastniki«; v soboto, 28. oktobra ob 14.30 pa bo na Janeževih ridi pod Uršljo goro – odkritje spominskega obeležja aktivistu – borcu NOV Alojzu Štajnerju-Tesarju, ki je v noči 15. maja 1944 padel v policijsko zasedo in v hrabri borbi z veliko močnejšim sovražnikom padel. Slavnostna govornica bo Olga Kastelic-Marjetka.

Sklepna proslava bo v **nedeljo, 29. oktobra, s pričetkom ob 10. uri**. Slavnostni govornik bo član sveta federacije inž. Pavle Žaucer-Matjaž.

Osebnostna vabila smo poslali vsem preživelim udeležencem tabora. Če zaradi nepopolne evidence morda kdo vabila ne bo sprejel, naj to sprejme z razumevanjem in se tovariškega srečanja zagotovo udeleži.

Spomnimo se junakov

V soboto, 28. oktobra 1978, se bodo delavci Avtomontaze že drugič srečali na Šujici pri Dobravi. Aktiv ZB NOV Avtomontaze in koordinacijski svet ZSMS razpisujeta »spominski pohod na Šujico«.

Namen pohoda je, da z njim počastimo spomin obletnice smrti narodnega heroja Ivana Bizjaka-Janka, ki je 29. oktobra 1941 izkrmel za naš današnji svobodni dan. Ivan Bizjak-Janko je bil delavec Avtomontaze ter bil med prvimi udeleženci oboroženega upora proti okupatorju. Srečali smo ga med organizatorji Rašiške čete, svoje mlado življenje pa je daroval kot komandir Mengeško-moravske čete, ki se je utaborila v jesenskih dneh 1941 na Samotarici.

Aktiv ZZB NOV in Koordinacijski svet ZSMS Avtomontaze vabita na spominski pohod vse občane. Na parti-zanskem mitingu, ki bo ob sklepu pohoda ob 11.30 uri, bo razvite in predaja pohodne zastave mladinski pohodni enoti iz Avtomontaze, ki nosi ime Ivana Bizjaka-Janka in so njeni pripadniki ob lanskem spominskem pohodu za-prisegli, da bodo čuvali pridobitve naše socialistične revolucije in trdno stopali za svojim vzornikom.

Mladinske pohodne enote bodo krenile na pot izpred spomenika na Rašici ob 6. uri zjutraj, drugi udeleženci pohoda pa ob 8.30 uri izpred spomenika padlim na dvorišču tovarne na Celovski cesti 180.

Prevoz iz Šujice nazaj v Ljubljano je oskrbljen.

Vabilo

Domicilni odbor Južno-primorskega odreda pri ZZB NOV Sežana vabi pripadnike Južno-primorskega odreda, da se udeležijo slovesnega odkritja obeležja na domačiji Jazbec v Tupelčah na Krasu, ki bo v soboto, 28. 10. 1978 ob 15. uri.

Rešitev križanke 165.

VODORAVNO: Sleme, Stenar, pikapolonica, avar, Marakeš, Rita, erot, Casino, kelih, Portorož, Ali, RE, Ilija, Ibsen, dar, srobot, ra, Toko, laik, oljarna, lik, Tal

Keramično vazo bosta preko naše poslovalnice Založbe BOREC v Ljubljani prejela:

Sonja Pristov-Accetto, Cesta JLA 35/II, p. 66330 Piran in Jurij Jurasek, Cesta Olge Meglič 1. p. 62250 Ptuj.
Čestitamo!

Uredništvo in uprava

Borcem Belokranjskega odreda

Borce Belokranjskega odreda obveščamo, da se udeležijo vsakoletnega srečanja, ki bo v nedeljo – 29. oktobra 1978 ob 10. uri v Kotu pri Semiču, kjer bo slavnostna otvoritev partizanske magistrale.

Borcem in borkam BBO

Borce in borke Briško-beneškega odreda ter aktiviste tega področja, vabimo na prvo jesensko srečanje, ki bo v klubu delegatov v Ljubljani, Puharjeva 7 – v četrtek, 2. novembra 1978 ob 18. uri.

Poleg pregleda tekočih nalog bomo predvajali film o delovnih akcijah v letu 1978.

Prosimo vse člane, da prinese s seboj spisek borcev in aktivistov, ki so delali na področju Briško-beneškega odreda – za katere vedo, da žive na področju ljubljanske sekcije. Hkrati prosimo tudi tiste tovarišice in tovariše, ki danes žive zunaj Ljubljane, na področju Maribora, Celja, Ptuja, Novega mesta, Kočevja, Kranja, Jesenic in Idrije, da pisмено sporoče svoje rojstne podatke in točne naslove ter podatke, kdaj in kje je posameznik deloval na področju Briško-beneškega odreda.

Podatke pošljite predsedniku kadrovske komisije Francu Avguštinu, Ljubljana, Ane Zihlerl 12 (telefon 553-783), podatki bodo rabili za sestavljanje spiska vseh pripadnikov Briško-beneškega odreda, ki naj bi bil tudi priloga monografiji Briško-beneškega odreda.

Otvoritev Partizanske magistrale

Otvoritev odseka Partizanske magistrale od Podturna do Ručetne vasi pri Semiču v Beli krajini bo v nedeljo, 29. oktobra 1978. Vse delovne ljudi in občane, predvsem pa borce partizanskih enot NOV in POS, ki so spoznali te kraje med narodnoosvobodilnim bojem, vabimo, da se udeležijo velikega zborovanja v Kotu pri Semiču s pričetkom ob 10.30.

Slavnostni govornik bo tovariš Janez Vipotnik, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

4

Ciril Zupanc

Pionirski odred »RATITOVEC« v Železnikih

Da bi bila zveza med odredom in okrajnim odborom OF nemotena, so v grapi za Ovcjo vasjo postavili javko. Pri neki osamljeni smreki so zakopali pločevina-sto škatlo, kjer so pionirji prejeli obvestila in naročila za delo ter oddajali svoja poročila. Do 22. novembra 1944, ko so bili Železniki osvobodjeni, je ta zveza redno delovala.

V torek 27. 6. 1944 so žandarji v Železnikih aretirali nekaj žena in deklet. Bila je ovadba, da zbirajo obleko, obutev in hrano za partizane. Zagovarjale so se potem tako, da to res zbirajo, vendar le za tiste družine, ki so izseljene na Bavarsko. Med aretiranimi so bile tudi mladinke in članice SKOJ: Tončka Kristan, Cilka Lotrič, Marija Tavčar in Marta Pegam. Te so s pionirskim odredom, kakor tudi s partizanskimi enotami redno sodelovale. Takoj naslednji ponedeljek in torek so bile v Škofji Loki zaslišane, potem pa premeščene v Begunje, le Marto Pegam so izpustili.

Proti koncu avgusta ali v začetku septembra 1944 je bilo treba nesti neki paket in sporočilo v Kokrški odred. Poveljnik odreda je bil Janko Prezelj-Stane, doma na Češnjici, načelnik štaba je bil Boris Globočnik-Damjan iz Železnikov, kontrolor štafetne linije v tem odredu pa je bil Janko Lotrič-Falenko, brat Cilke in Štefana, torej tudi iz Železnikov. To nalogo sta prevzela Štefan Lotrič in Jožek Demšar (roj. 1934), ki sta kar s kolesi odšla skozi Škofjo Loko in Kranj v Kokrico. Tu sta stvari oddala in se vrnila s pošto, ki sta jo tam dobila.

Septembra 1944 je bilo v dolini aretiranih več družin, ki so jih potem zaprli v Goričane pri Medvedah. Tako so 20. septembra aretirali tudi Fajgelno družino: mater Marijo z otroki Štefanom, Francko, Marijo in Jožkom. Oče Matevž je pobegnil in se potem do osvoboditve zadrževal v Gorenjem koncu. Kmalu zatem so tudi Cilko premestili iz Begunj v Goričane. Do konca vojne je bilo tu zaprtih kakih 200 ljudi, ki so prišli na svobodo šele 4. 5. 1945. No, Štefan ni čakal toliko časa. Ob zidu pri stranišču na dvorišču je stal nekakšen drog. Štefan si ga je ogledal in se že pozanimal za razpored straže na zunanji strani zidu. Za pobeg se je dogovoril z nekim dečkom iz doline. Prve dni oktobra nekega popoldneva sta pobegnila. Štefan je postal partizan – kurir na liniji »J«. Karavle te linije so bile: J-1 v Novakih na Cerkljanskem, J-2 pri Prtovcu in J-3 na Češnjicah pri Blejski Dobravi. Štefan je postal kurir na karavli J-2 in je hodil na javki v Martinj vrh oziroma k Jamniku. Padel je v zadnji sovražnikovi ofenzivi 4. 4. 1945 pri Mšiču v Martinj vrhu. Ubila ga je domobranska banda.

S Štefanovo aretacijo in odhodom v partizane je odred izgubil vodilnega pionirja. Nasledil ga je Jože Bajželj, ki je letnik 1930, je bil torej med starejšimi pionirji in je že dotlej zelo uspešno sodeloval s Štefanom.

Ko je bila te jeseni pri Podpučniku v Martinj vrhu konferenca ZSM škofjeloškega okrožja, so z zadovoljstvom ugotovili, da pionirski odred »Ratitovec« dobro dela in je zgled drugim pionirskim enotam v okrožju.

Novembra 1944 je poveljstvo 9. korpusa pripravljalo napad na žandarmerijsko posadko v Železnikih z namenom, da jo likvidira. Kakih 10 dni pred napadom so pionirji, ne da bi vedeli za pravi razlog, dobili nalogo, naj razbijejo javno razsvetljavo v trgu. Takoj so se lotili te akcije, in to dokaj neprevidno. Kar podnevi je kakih 10 pionirjev razbilo luči pod Zijalko, in to ne samo žarnice, pač pa tudi stikala. Žandarski stražar jih je iz cerkvenega zvonika lepo opazoval. Takoj naslednji dan so bili vsi udeleženci akcije že poklicani v pisarno občine, kjer je posle komisarja opravljal žandarmerijski komandir Hala. Ostro je nastopil proti nekoliko zbeganim dečkom in dal vsakemu po dve klofuti. Petru Poljanarju, ki ga je tudi poklical na občino, je tedaj naročil, naj čimprej popravi, kar je razbitega. To popravljanje potem vse do napada na postojanko še ni bilo zaključeno.

19. novembra 1944 se je začel napad na žandarmerijsko posadko v Železnikih. Korpusne enote so v širokem obroču obklopile in zaprle Selško dolino, da ni bilo moč priti na pomoč obkoljeni posadki. Neposredno je napadala 3. SNOUB Ivana Gradnika. Pionirji so seveda tudi pri tem boju sodelovali. Pionir Tone Vrhunc se tega takole spominja:

»Tako je bilo tudi ob tretjem napadu na Železnike, ko je štab brigade poslal učiteljico Oblakovo, Lojzeta Kristana in mene z belo zastavo v postojanko vprašat, če se Nemci predajo. To postojanko sem poznal zelo dobro, saj sem moral Nemcem vsak dan voziti tja kruh. Ko smo prišli pred postojanko, smo pobunkali na vrata in kazali belo zastavo, znak predaje. Vrata so se odprla in ven je stopil Nemec. Na naše vprašanje, če se predajo, je odgovoril: »Niks!« ter zaprl vrata pred nami. Šli smo nazaj v Thalerjevo hišo, kjer je bil štab in povedali, da se Nemci ne predajo. Tako je bila naša naloga opravljena...

... Po zasedbi Železnikov so prišli s Trnja povedat, da so se Nemci umaknili iz postojanke, partizani pa s svojih položajev proti Martinj vrhu. Nato smo takoj trije že organizirani pionirji, Cveto Benedičič, Janez Bertonec in jaz odšli v nemško postojanko na Trnje pogledat, če ni mogoče še kje kak skrit sovražnik. V tej nalogi nas je bilo najbolj strah morebitnih nastavljenih min, ki pa jih na srečo ni bilo. O tem, da so se Nemci popolnoma umaknili, smo takoj obvestili Prešernovo brigado, ki se je vračala iz Martinj vrha v Železnike, kjer je potem zasedla trg...

Učiteljico Rozalijo Oblak-Kemperle so poslali na razgovor z nemškimi orožniki pred župnišče na trgu, da bi se pogajala o predaji, ker je znala nemško. To je bilo proti večeru 21. nov. 1944. Naslednjega dne zjutraj je bila postojanka prazna potem, ko so žandarji preživeli težko noč in je bilo župnišče z minami iz partopa zelo poškodovano. Janez Bertonec se še spominja, da sta z Vrhuncem prinesla iz opuščene postojanke zaboj streliva, ki sta ga v Ovcji vasi oddala partizanom, nakar so verjeli, da je postojanka res izpraznjena.

Pionirska brigada »Ratitovec«

Osvoboditev Železnikov je tudi pionirjem pomenila večje in boljše možnosti za delo. Še v novembru so se pionirji organizirano vključili v odstranjevanje ruševin. Skupaj s člani gasilskega društva in drugimi domačini so odstranili glavne ruševine na cesti pred Muckom in Egrom ter sredi Trnja. Sedaj so se lahko dokaj javno vključili v delo mladinske organizacije in v začetku decembra 1944 so iz odreda ustanovili brigado.

Se nadaljuje

Sto šol – sto junakov

27

Osnovna šola »Toneta Čufarja« z Jesenic

Tone Čufar, delavski pisatelj, revolucionar in komunist, se je rodil na Murovi na Jesenicah. Oče je bil delavec v jeseniški tovarni, mati pa je gospodinjala. Jeseni 1911. leta je Tone začel obiskovati osnovno šolo, ki je takrat imela šest razredov, njeni prostori pa so bili v takratni Kosovi graščini. Zaradi pomanjkanja in revščine doma je odšel za pastirja najprej na Slamnike, potem pa še h Kavalarju v Rateče.

Po končanem šestem razredu osnovne šole je Tone želel nadaljevati šolanje v meščanski šoli, vendar je moral zaradi pomanjkanja denarja iskati priložnostne zaposlitve. Kmalu zatem ga je dal oče v uk za mizarja k Andreju Čufarju. Tone je bil marljiv pri delu in prizadeven v obrtni šoli, ki jo je končal z odliko. Kljub vsemu še ni dobil stalnega dela, zato je v Ljubljani končal še delovodsko šolo. Šele potem so ga sprejeli na delo za mizarja v jeseniški tovarni.

V Čufarju je bila velika revolucionarna sila za pravice delavskega razreda in nadarjenost za pisanje. To in želja po nadaljnjem izobraževanju ga je pripeljala v Ljubljano. Tu je bil zaradi svojega revolucionarnega naprednega delovanja obsojen na eno leto zapora, ki ga je prestal v beograjski Glavnjači.

Jeseni 1938. leta je odšel v Maribor, kjer je nadaljeval s pisanjem in se spoznal s Silviro Tomassini, profesorico germanistike. Njuni skupni življenjski načrti se niso uresničili. Silvirja je bila namreč 1940. leta premeščena v Kosovsko Mitrovico, Tone pa se je po kapitulaciji preselil v Ljubljano. Že naslednje leto so ga v neki raciji ujeli in ga odpeljali v koncentracijsko taborišče Gonars. Od tu so ga italijanski fašisti odpeljali v Ljubljano in ga na takratni meji v Šentvidu 11. 8. 1942. leta izročili Nemcem. Pri tem je Tone skočil s tovarnjaka in skušal pobegniti. Toda zadele so ga krogle gestapovcev. Pokopali so ga na ljubljanskih Žalah pod imenom Karel Štrukelj.

Čeprav je bilo Čufarjevo življenje kratko, je bilo zelo plodno. Bil je pri Sokolu, sodeloval pri ustanovitvi naprednega prosvetnega društva »Bratstvo« in zahajal v delavski dom pri Jeleni na Jesenicah. Leta 1928 je postal član »Svobode«, že leto pozneje pa je bilo njegovo delo čutiti med jeseniškimi skojevci. Leta 1931. so ga sprejeli v KP. Organiziral je in prizadevno deloval v marksističnem krožku. V podatkih o življenju in delu Toneta Čufarja, ki so zbrani v Tehničnem muzeju jeseniške železarne, je zapisano, da je bil leta 1934. in 1935. partijski aktivist, obnovil organizacijo mestnega komiteja KPS na Jesenicah in ustanovil okrožni komite KPS na Jesenicah. Osmega septembra 1935. leta pa je sodeloval na konferenci delegatov iz delavskih središč, kjer so sklenili izdajati delavski list »Delavski obzornik«. Z Mihom Marinkom in Francem Salamonom je bil podpisnik razglaša o ustanavljanju enotne delavske stranke Jugoslavije, ki so ga sprejeli 19. septembra v Zagrebu na konferenci levičarjev v delavskem gibanju Jugoslavije. Zaradi svoje partijske dejavnosti je bil Tine še večkrat kaznovan in preganjan, zato se je moral preseliti v Maribor.

Med NOB je v Ljubljani deloval kot ilegalec pod imenom Karel Štrukelj. Bil je tudi član plenuma OF slovenskih kulturnih akterjev znanega kulturnega molka, ki so ga sprejeli in začeli septembra 1941. leta.

Tone Čufar je bil tudi pomemben književnik. Uvrščamo ga med delavske pisatelje. Pisal je tudi pesmi in se ukvarjal s prozo. Njegove pesmi so borbene, kritične in polne poglobljene socialne tematike. Pisal je tudi novele, romane in dramska dela. Pomemben je tudi njegov reportažni zapis »Februarska noč«, drama »Polom« in še sedem drugih dramskih del.

Življenje Toneta Čufarja je bil boj za pravice delavskega razreda. V slovensko književnost pa je prinesel novo vsebino-življenje in delo industrijskega proletariata.

Na Jesenicah ni bilo težko najti imena novi osnovni šoli, ki so jo skupaj z zgradbo osnovne šole »Prežihov Voranc« sezidali in odprli 1958. leta. V šoli, ki jo sedaj obiskuje 904 učencev, je 30 oddelkov. V njej vzgaja in uči mladi rod 63 pedagogov in sodelavcev. V osnovno šolo »Toneta Čufarja« hodijo učenci iz krajevnih skupnosti Plavž ter Hrušica, nekaj pa tudi iz Podmežaklje.

V šoli deluje športno društvo, recitatorski krožek, več pevskih zborov, mladi dopisniki pa izdajajo svoje glasilo »Mladi kovinar«.

Šola že nekaj let pesti prostorska stiska. Prebivalci jeseniške občine so sicer s samoprispevkom veliko pripomogli, da so letos v začetku septembra odprli novo šolo na Plavžu, kjer imajo celodnevni pouk le nižji razredi. Do prihodnje jeseni bo nared še nov trakt za višje razrede in tako se bo ta šola v celoti preselila na Plavž. Tako bosta obe osnovni šoli, Vorančeva in Čufarjeva, imeli zagotovljene pogoje za nemoten prehod na celodnevno šolo.

Branko Blenkuš

ALENKA PUŠNIK, 4. razred
Osnovna šola »Drago Kobal«
Maribor

S SESTANKA

Lažje živeti in od starosti umreti

Zdi se, da si ne želijo veliko, vsaj ne po vsem tistem, kar so mnogi med njimi doživeli; kanček razumevanja, potrpežljivosti, kadar jim privre na dan ta ali ona tegoba, besede, v kateri je mogoče zaslutiti vonj po tovarištvu in nekaj krajšo vrsto, kadar morajo čakati na zdravnika.

Molčijo. Poslušajo. Ali verjamejo? Imeli so svoj dispanzer – prvič in drugič. Najprej so molčali. Za tem so povedali, da tako naprej ne gre. Dispanzerju za borce je ostal samo še naziv, neustrezen, prazen... Stal je sredi klopčiča čakajočih, od sedmih. Zdravniški sestri

kar najhitreje odkrivali bolezn, ki jih človek morda niti ne čuti in v njih naj bi zdravili. Vse to naj bi delali v dispanzerjih za borce po hitrejši in ne tudi manj kvalitetni poti.

Dispanzerski način dela pa tudi pomeni, da se z borcem ne bi ukvarjal samo zdravnik. V delo naj bi bila vključena socialna delavka, ki bi odkrivala psihična občutja posameznika. Živimo v času, ko prihaja pogosto do osebnih živčnih napetosti, ki načenejo zdravje. Stari ljudje in pogosto udeleženci NOB, bolujejo za depresijami, padajo v malodušje... Med dvesto

mo, da se odslej v naši čakalnici ne bomo starali. Toda, ko bomo prišli na specialistični pregled v Ljubljano...!

Spet drugi: »Govorimo o preventivi. Šel sem v ambulantno, ne da bi v meni kljuvala očitna bolezen. Odpiral sem vrata, spoznaval brezbržnost in sem zbolel. Po tistem nisem več hodil k zdravniku.«

Zdaj tovariši nič več ne molčijo, vsi že ne. Nenavsezdanje je človek toliko močan, kolikor ima v sebi moči – za vero v še boljše.

»Marica bi rada govorila,« reče predsednik. Ni presenečen, ko začne obupati nezaupanje v borčevsko ambulantno. »Dobila sem vabilo za pregled in sem ena izmed tistih petih, ki se vabilu nisem odzvala. Vsi, razen novega zdravnika, se temu verjetno ne čudijo. Vselej se mi je zdelo, da je skrb za človeka najdragocenejša človeška lastnost. Mi, udeleženci narodnoosvobodilnega boja, smo to potrjevali vsak dan, v najtežjih pogojih življenja. Danes pa je dobra beseda pretehtana kakor zlato. Kot da bi moral človek plačati za to besedo, kot da bi moral biti hvaležen, če je človek človeku človek.

Ampak, tovariši, o zdravljenju v toplicah bi rada nekaj povedala. Zdi se, da to zdravljenje koristijo borci v glavnem takrat, ko je sezona pri kraju, morda takrat, ko ni dovolj tujskih skupin, ko je treba zakrpati praznine v decembru in januarju... Bomo dočakali, da bo šel lahko borec v trenutku, ko bo rekel zdravnik: potreben si toplic, na takšno zdravljenje? In ne gre za to, da bi šli samo na bre-me družbe. Ni ga med nami, ki bi ne mogel k tem stroškom nekaj svojega dodati...!

V sejni dvorani je postalo toplo. Samo tovariš zdravnik si je prižgal cigareto. Tovariš Miha pa...: »Včasih, v starih časih, te je po pregledu vprašal zdravnik – kaj pa zobje? Zdaj čakaš na tovrstne usluge dlje kot na avto.«

Točke razno tovariši niso zaključili. Raznega je še veliko. Ko si je zdravnik na hodniku ponovno prižgal cigareto, sem dregnil vanj: »Borci v vašem kraju od vas in tretjega poizkusa, vpeljati normalno delo dispanzerja za borce, veliko pričakujejo (kljub vsemu)!«

...Šestnajst let sem delal v obratni ambulanti. Hotel sem se preizkusiti pri starostni populaciji, za mene novem področju medicinskega dela. Naj pa vam povem, da me osebno zanima sleherna odisejada udeleženca NOB; osebno pa čutim čast in dolžnost, da jim kot medicinski delavec pomagam. Uspelo mi bo!«

Silvo Teršek

Polagam vam na srce

Kadar Tito govori, ga vsi razumejo. Vse kar pove, pove enostavno, vsem razumljivo. Pa ni samo v tem ključ za razumevanje njegovih sporočil; naš predsednik se ne izogiba navadnih, vsakodnevnih problemov in ne človeka, njegovega položaja, njegovih skrbi in interesov. In ne samo, da se jih ne izogiba, on na njih vztraja. Na svojem potovanju po Šumadiji (a Tito nenehno potrjuje občudovanja vredne lastnosti neumornega potnika ne le po svetovnih, marveč tudi po naših transversalah) je v pogovorih spet pokazal, koliko mu je do tega, da bi bil naš človek, predvsem delavec, zadovoljen.

»Kaže, da so naši ljudje, gledano v celoti, zadovoljni z razvojem, ki je dosežen v naši deželi.« To Titovo oceno bi podpisali vsi, z izjemo maloštevilnih posameznikov, ki bi želeli nekaj drugega. Tito je hkrati kritičen, vidi probleme in ne samo uspehe, zapaža tudi slabosti in ne samo vrline. In kadar vodilnim SR Srbije položi na srce, da je potrebno postopoma odstranjevati subjektivne slabosti, potem to sporočilo ni namenjeno samo dvajsetim ljudem, marveč dvajset milijonom Jugoslovanom – da bi bili v vsakodnevnem delu odgovornejši, doslednejši, delavnejši.

Ljudstvo reče, da malenkosti lepšajo ali grenijo življenje, odvisno od tega, kakšne so, dobre ali slabe. Kadar Tito govori o malenkostih oziroma na videz malenkostih, kadar pokaže skrb za to, da se mladi zaposlujejo, da se skrbi o prostorni razporeditvi strojev, da se ljudi nagrajuje po delu in sposobnostih, da se razvija družbeni standard itd., potem gre beseda o tistih, tako imenovanih malenkostih, ki nam lahko življenje naredijo srečnejše in ljudi bolj zadovoljne.

VJESNIK – 5. oktobra 1978

Naloga generacij

Dr. Antun Vratuša, predsednik izvršnega sveta SR Slovenije:

– Naloge, ki so pred nami, so naloge generacij, toda zavoljo tega niso nič manj aktualne že tudi v sedanjem trenutku. Ni jih mogoče odlagati za neko daljšo bodočnost. Uresničujejo pa se v stalnem boju človeka z naravo, za zadovoljevanja svojih potreb, za svobodno razpolaganje z naravnimi bogastvi, za proizvodne odnose brez eksploatacije človeka po človeku, za nenehno in resnično demokratizacijo in humanizacijo odnosov med ljudmi in narodi, za osvoboditev dela, za srečo človeka in za mirno sožitje ter prijateljsko sodelovanje med enakopravnimi, svobodnimi narodi.

Komuna kot samoupravna in osnovna družbenopolitična skupnost v SFRJ je kovačnica prav takšnih odnosov med ljudmi, in njihovimi težnjami.

VEČER – 17. oktobra 1978

Mladi so rekli na kongresu

Majda Herga iz Ormoža:
– Glavne vzroke bežanja mladih z vasi gre iskati v neorganiziranosti in

nestabilnosti tržišča poljedelskih proizvodov. Kmetje ne vedo, na katero proizvodno naj se usmerijo, da bi dosegli ekonomske uspehe. Kljub izredno ugodnim možnostim za dobivanje investicijskih kreditov se večina kmetov za njih težko odloča prav zaradi nestabilnega tržišča.

Zvonko Horvat iz Lendave:
– Zveza socialistične mladine mora usmerjati vsakega mladega poljedelca, da se kot aktivni samoupravljalec v delegatskih odnosih zavzema za dobro izkoriščanje poljedelskih površin. Sele tedaj ko bomo mlademu poljedelcu dokazali, da je združevanje sredstev in zemlje edini izhod za razvijanje poljedelstva, lahko računamo na dobro izkoriščanje zemlje, s tem pa na cenejšo proizvodnjo hrane.

VJESNIK – 14. oktobra 1978

Milijarderji so – samo koliko?

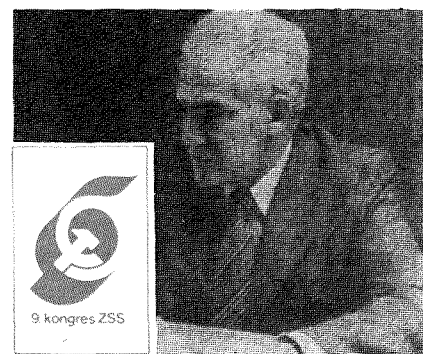
»Ko je pred nekaj leti tovariš Tito rekel, da imamo pri nas milijarderje, se je mnogim to sprva zdelo neverjetno,« je rekel Jure Bilić na zadnji seji predsedstva CK ZKH. »Vendar neka negativna nagnenja v družbeno-ekonomskem položaju privatnega sektorja govore, da je pri nas, zdi se, na tisoče milijarderjev. Cena zemljišča, na primer, je v nekih obalnih pasovih dosegla ceno 500.000 dinarjev do ene milijarde za hektar. Hiše se prodajajo od 300 do 700 starih milijonov. Zasedati je tudi mafijske pojave. V Filip Jakovu je lastnik treh izletniških ladij za prevoz turistov, ki v sezoni zasluži tudi do tri milijone starih dinarjev na dan, poskušal ubiti svojega tekmeča.«

VEČERNJI LIST (Zagreb) – 8. oktobra 1978

Gospodarica administracija

Vse, kar smo o administraciji naštele, ni nič v odnosu na podatek, da je v Jugoslaviji dnevno odsotnih z dela 200.000 zaposlenih – da bi opravili posle na »okencih«, ki si jih spretno izmišlja administracija. Nismo, razumljivo, proti administraciji, smo pa proti temu, da se dnevno odteguje z dela 200.000 delavcev! Če bi se stvari spremenile, pa bi vsak izmed imenovanih 200.000 delavcev dnevno ustvaril dohodek v višini 100 novih dinarjev, se izkaže, da je dnevni davek administraciji pri nas dve milijardi dinarjev.

MLADOST – 6. oktobra 1978

Vinko Hafner, predsednik republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije:

»Sindikati lahko najbolje ščitijo delavca tako, da v njem utrjujejo samoupravljalno zavest, da ga usposablja za učinkovito samoupravljanje, kajti potlej se bo že sam najbolje ščitil tudi brez sindikata in njegovih intervencij.«

VEČER – 24. oktobra 1978

je pokazal izkaznico, iz katere je bilo na moč lahko razbrati: udeleženec NOB. Ni ji pripovedoval, da je bil v Šlandrovi, da so ga dvakrat razmesarili šrapneli; samo čakal je. Nekaj pred deseto je bil poklican. »O, vi ste borec,« je rekla sestra. »Kar stopite naprej, saj imate prednost!« Molčal je, globoko v duši pa zaklel: »In to naj bo borčevski dispanzer!«

Tovariši molčijo. Poslušajo. Predsednik predstavi zdravnika. V tem kraju je nov, čeprav ne rosn mlad. Med vojno je preživel nekaj italijanskih taborišč. Predsednik mu daje besedo.

... Vidite, po dolgotrajnih ošpicah se je ponovno ustanovila v vašem kraju borčevska ambulanta. Za delo v njej sem se javil prostovoljno. Vemo, da je v Jugoslaviji milijon in šeststo starih ljudi, da se odstotek starega prebivalstva v Sloveniji še posebno zvišuje. Vse bolj se kaže problem starosti in starih ljudi. Strokovnjaki pravijo, da bi lahko človek z oziroma na današnjo stopnjo razvitosti medicinske živel 100 do 120 let, če ne bi bil bolan. Kako torej podaljšati življenje in ga narediti boljšega, lepšega? Prizadevati si moramo, da kar najhitreje odkrijemo morebitne bolezni. V dispanzerjih naj bi s sistematičnimi pregledi

tisoč upokojenci v Sloveniji je 12.000 zaposlenih, prav toliko ljudi pa dela v naših družbenopolitičnih organizacijah. Delo, aktivnost, osebni konjički ali že samo izleti v veliki meri prispevajo k manjši meri psihičnih obolenj. Človek se mora počutiti koristnega v družbi, kjer živi!

Da, z vsem tem mora biti povezano delo dispanzerja in povezano mora biti s specialističnimi službami. Zaenkrat delamo v našem kraju štirikrat tedensko po tri ure na dan. Toda, tovariši, mi povabimo s posebnimi vabili pet borcev na dan, v dispanzer prideta dva, največ trije...!

Tovariši molčijo. Gre za »njihovega« tretjega zdravnika. Če bi se čas ustavil, če bi imeli osemnajst let, če bi že zdavnaj naivnosti ne odkrili obraza, potem ne bi molčali. Požar je treba gasiti z vodo in dokler je še čas. V starosti pa lahko zaneti ogenj še tako mila bolezen.

»Zdaj imate možnost, da se, tovariši, oglasite s pripombami,« vzpodbuja predsednik. »Tovariš zdravnik je res šele dobro prišel v naš kraj, ampak dobra volja v njem nam je lahko samo v vzpodbudo.«

Dvigne se roka. »Recimo,« de možakar. »Reci-